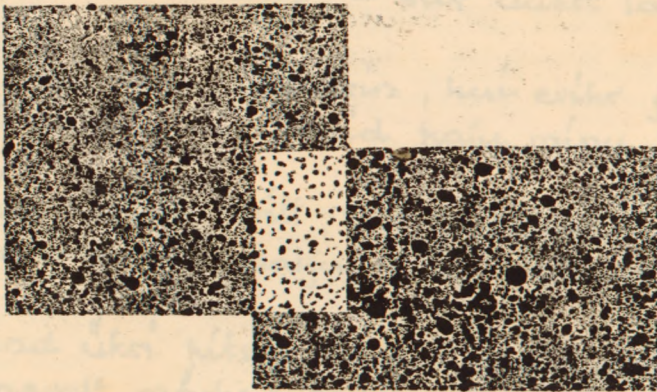

TARND

VILISTLASKONNA

ERINUMBER

NR2

1932

NR2

R. Ö. S. Öpilasæggíri

Leeni Klauman.

Unustatud teid.

Kesk tuule talist hundarist káin unustatud teid
 nii armsaid kord, ent nüüd vaid mälestustekaid - neid teid...

Ent hing on veelgi harras, heil noist ajast
 mut, ah kaugeist, kaugel kord... Vaid hetkeil rajust

aet, kui putkust otsides, noid jälle näen
 ja vaikset tervitust, - siis uuesti laen...

Ah, mis küll annaksis, kui eviks jälle kõike
 noit antall teid! Vaid kaju minu karda hõike

nüüd kostub noilt, kui hääburad kõik mu rõõmud, -
 saand söökski palju, - ära tsöögund lõõmad...

Jaand üksi pitsas jalgees mulle veel, ent seeigi lume maet
 ja vaevolt märkan teda eel - nii vüda valust laet...

Mil suunaks antud teised teed, - ah kaamemad kui need,
 mis kõitsid siis, - kord kevadel, mil kerged siniveed

kõik tõkised punustasid eel, et valgmat leida uut,
 veel enam: õnnegi, vaid üht, - nii kaunist, suurt...

Ent nüüd káin lumme maet ma teed ja rukker halakast
 nii hilju poetas lund mut üli ja kõljale... Kuu valge vask

mind eemalt tervitab, nii läbi talveõhtu pöördan tallat teilt
 ma jälle üksindusse, matkale vaid saader rikkust noilt...
 mu unustatud teilt...

Müüraajutt Müra.

Roheliste klaaside taga leidis jällegi End, vah-
 timas süüsilmaiga uduist maailma. Nagu põgeneda püüd-
 va liblika surusis ahtakesse pitaku, vaadeldes naeratades va-
 bastamis-õnneku. Sulgeris hädakohtlikke lõhesid niiskeit
 sõrmil koostale, olis hirmul igast väiksest põgenemispaht-
 susest trotslikus rüdamelitaar. Kastada uuesti End, joosta
 kummistlera kujutisega ümber ilma niiskeit, hõisata kaugenevaid
 hõikeid üle maadnõmmede soode räkka, kus tõusevad mätta
 alt väiksed põlekered mull, mull ja hajuvad soparingid tõm-
 mul veel... Joosta tuulega õhulisel hipodroomil ja arelada
 kõhujate vastamataid hüsimusi. Ometi pole vaja näha sellisi
 püüade juukseid suurendavaid plastikat, mis areneb Müra
 sõrmele paas.

Sõjalihuti ostas kauda Müra ikka. Pookitajal hei-
 ket, kui unustis hebeliste mõtte palukat, hütis ta laia
 ilma mathoma. Üle nurgeliselt paigot pöldude, kitsaste umb-
 rohus klaaside, üle maonteede kollaka kõvenku... nii kau-
 gete, et vaevalt jõudis kutsuda teda. Puges lastekandmise
 hõlalisena võraste majade uksest rüre, vaatlus kethe, ütles
 kõik selajased mõtted näivilt kottuvale olavusele. Siis taas-
 dus uuesti, rändas üksildane päikeretulde, alustas vanni-
 viidava taprena ja suples päikeres. Issgi viimaks tõi
 naudingust. Läks liisuhat pureva sipelga juurde teerõõpas
 ja pakkus abi, tingimusega, et loom ei püüaks talle vänge
 vedelikuga. Ettevaatlik töömees aga ei kirjutanud lepingu-
 le alla. Lõpuks tõis ta otse vihaselt koju, aretasin paber-
 kummituure istuma. Istu ja oota! Pole vaja selliseid eksisõite.

Võis ta tõsiselt kante. Noorisituri sadas rahena,
 ühed öelamad teistest. Kogu enda hädaku arvel püüda-
 sta ta üle, olivisins väiksesteni - kord vihaselt veresoon-
 te pahtusil, siis taas kurva etteheittega. Unustasins liis-

lõtkud vajadused ja õigustised, muutuvis egoistist liivur-
tet kaarmaks, kelle klüüned hirmusult lühalt kui loetust ot-
sides teravalt kaarelavad tudederüüti. Üldiselt aigeliised ra-
kukesed sülgasid teis leppimata olendi viha. Suured kard-
sid laiali kolle mõni kokkupidamisest otusele...

Mina vaid kõõlitas, suutes teigi mitte kaitskõneste
sõna võtta. Paberid muutusid tuhiseks, otseselt tuhvriidaks.
Neli oli võimatu püsida. Nägin, kuidas Mina näolihha-
sed ristkõrvid vabaharjutusis, otse kui julgustades otustavat
sammu astuma. Heltkeks näis jõuetus muutuvat suureks ja
leebeks alluvuseks. Samas ilmus trobi. Rajuste lingud kelt-
sid ristkõrvid surmasõbra elus. Näidati nagu elukaarti
ees seirjate laprete maailma vabaduse teid, tuhanded ni-
med tuvil ahvatlevat kutses. Jälle oli too imalmagus tun-
ne Mina hinges ja kujutlusi kaunist vabadusest kui o-
rarheina nõmmeseljal. Ja otse värises nagu külmas tuu-
les. Kannatusi kandsid kõõlile otsatud verelihtede kil-
lavoovid... Mu vaene Mina!

Vaatasin kaua teda. Võlised olid tuhiseid ja
sügavad impuulvused tükseid laimetasid küreilt mu tead-
vusse. Mõistsin jällegi teda, mu vaene Mina. Jõegi var-
tikud näisid nood kõrged, päikerehised mõistuse obelis-
kid, millede alus nii igapäevaseist kivist. Kaugeit nõs-
da ei helkivad enam nende pilvikeretavad terovituid.
Orseti olid nad alles hekk varem nagu jumalateks. Siis
nägin alles toda igavest muutust, alalist ümberhinnar-
gut, momentide variserinaeratust miljööle, mis pühib in-
mest laastuna. Ja see on elu... see ülistet igavene elu!
Vaid kompleks mõistmatust, ahvitriumpi tunnusleku tol-
mukühvi ees...

Võtsin heitlalt plünat Mina paberihunnakult ja
vistkõrvis kui väikese kollare liblika kaugele, kaugele. Oia
ja mõista elu! Mind tänas ta kaugeuse raer.

E. Saage.

Pimedas.

On üsna hämar. Istus süü põimenes klavris, klaveri ees heidab suuri varje - Klavi kaotanud voolikud ei põle. Ning on päris hubane rääkida inimestega, kes istub mu kõrval, sama üksik ja igavuses, kui minaagi...

Nüüd jookseb kargi padisool korridoril parketil - nüüd taob ta suurt pühelkavat puitulbiga - See moodustis teatab saabuvat õhtueinet. Elekter ei põle ja kell ei tööta - homme ehk on pumpki kätti! Oi, seda õnnistust! Homme jääb klaveritõlmang ära! Lõuna õunepõll see alms mater sellisest olukorrast.

Tõurema klaveritõlgant - sellert segamatust paigast. Süü on armsad kaasõpilased nii diskreetseid - näevad sind rääst kellegiga ja kõivad mööda kaugele kaaris - ei küüta. Põrsatõrni süsakas asi!

Inimlapse veab mu kätipidi kaasa. Söögiloas põlevad küünlad, nagu jõuluõõl ja laual auvab keloore. Nagu ikka on kellegi punetat kõust naeru-ollikaks ja tänas täiendab kõike veel Berni maadit värsket hõlmuvõpilt seinad. Lendavad natjad, kartulid ja koerustükid

Kohutav külma... C aktsataga näitab - 20°. Kõnertan kõikus ärapõraval seisukohal. Ahh hõeb. - Ahh lomt - juba saab 7/8 D.

Kogu olemus on kahevahel. Savatõrell see on õlipikk ajatükki. Jõuad rüüstuda, närida, silmi peremata jätta ja mõttekõrgetel seminaril jõosta ja just hellaolla saada, kui teeraja muigaval näol helistama läheb.

Jõna aga on erand. Peab veel vägisi magama jääma taas. Eile sai ju kokkulepitud, et seadust peab aus-

lana ja see näeb selliseid juhtumeid ette kõva püha. Tegime ka türukuiagagi mõfonitööd, need raundugi püsti varmustures, aga tegeelikult? - Kui sünni mõni, närija lõhe ja töö edasi kestab? Süs otsi mõnda ajukolkaid võimalikke puudumispõhjusti - . . .

Perenaine käib meeltega nii kõva sammudega. Ja vaatama ei tule ka keegi. Väljas aga küngab külma talvepäike. Järsu taevale, et kraadid veel eht rahvushiku formiga paigal püsivad.

Aknale krobiseb lumi. Poised. Ants uurib, känd sügaval taskuis, kraadi. Mukeleb - Süs koostavad hoopiva rava kaudu sisse.

- Üles, vana!

- No ega't kõna iikka kogu ole?

- Kes teab, küsi kartseleist - Sul ju bonu seinad.

- Aga kui vana ise?

Võtan südame rindu ja võtan!

- Ja, süs õpetaja -

Sukratan, mis nüüd tuleb? Poised jälgivad mu hmet kui kinnolinat ja turtsuvad. Lõputu puterdas:

- Süs õpilane S - Jere hommikust! - Ma, mütana angüna, ei tea kas - tohib puududa? -

- Aga mis te poja? Joo ju seisab! Olge süvast paigal, kui tarvis toob keegi lõuna kofu! - . .

Järgneb mitugi tead õpetust, küsi kogu ara panen.

- No iikka välja põikiesid, vahida! arvavad poisid

Nüüd muidugi pakime tulimised kaartid välja tuleb kõva soo! Kukk, Ants ja Ents viskab natja päris jumalamuudu -

Mingil erakonna armust on apelsinaitollid maha põrutatud - on need päris kartulihinnas. Lõpime! Ja nii muidkui lõome marjaasi, sööme apelsüze ja lõome kole mõsuralt!

Lõunaroogile jõuame alles hilisemisega. Oles et

raatusest kaeta ümber keerutanud paar ähki. Ja kõik
 nii armsad, kaastundlikud. - -

Hämmatis vajutanud liisi maha! Klõõris paar
 ämpelat küünlaajuppi. Eodi need veel ülvalt saalist,
 mis poisid mitu korda uksevahelt sisse olid mõlitanud,
 et proovi näve kōditada ja ettemäng karkkutada.

Süü oli nende küünaldega juba palju nalja
 tehtud. Ents oli kord partorgi õnne ja mingi organist,
 olime süs laulatanud - millid tõlmingut keegi lõpuni ei
 lasknud vlla - ritseld sai - kuid küü näli kõik!

Suured leelikred aga kangastuvad ähki. Üks
 küünlaajupikene samles krõidile, püüdis hõljameelselt tah-
 vile kirjutada - Ja kui süs sellepärast päris, naturaal
 krõidiga proovisid jäi tahvel mustaks, kui John Locke'i
 lausehinge negatiiv.

Quäkisin rōhket tütarlapsile. Need ikka reagee-
 rivad rühki! Ah ja last sissevõetud tõrvuni. Leidrid
 süs, et Sassiile tuike sellega homme midagi mängida-
 mis ta süs püüab normaal-inimesi oma, kōseakarkride
 ga.

Mind valdas aga suur pessimism loo lõppu mõel-
 des, lätsin koju kuid tütarlapsed olid kõik kōllesada-
 rad fupid tahvile nähkised.

Järgmise päev oli päris huvitas. Juba hommikul
 võtkas sõber E. Ühe omatehtud pürokrüülospadrurisi aknoet
 välja. See lõhkes just Sassi ninases lumes ja kui süs
 apred teda komidõnis nägid ol' ta nõost kubikohvatu.

Tahvli juures püüdis veel mõni ähizar vüma-
 eid valenseid tuleiada, kuid jälis selle, kui näis, et
 alati kannattik tahvelgi sōõrõsõid vastikuud asju vastu
 ei võta.

Nüüd tuli matemaatika. Süsused ja kuotan-
 jensid' sumisevad uniselt ja ähki lāratas Sarr:

- Z' millele võrdub Cos² d ?

Cos² a - kirjutas meie kühike Juss, kes elati oma isa jälgedes kais tema vana nunnikraat kaelas kandes, " = kuid ei midagi ! Jussi nunnikraat verivad olla, ta on valmis nutma hakkama oma, pirmsure' aukroadi pärast. Kõik vahivad, kui lumutust - tahvel streigib. Asjasrepühendatud turtraktavad.

Küll katour Sart ise, küll küsitles otse, Didak tika Magna' loogika ja järjekindlusega, kuid tagajärjetult. Klassist väljudes pigistas läbi hammaste:

- Z, muidugi loarik oma suunamäärdega! -

Vahetuonit tahvlicest aina muutis inimesist. Luugu oli originaalne, kuidi isegi võõraist klassrest vaadama ja liigi oli varsti ka 1. aprill - Kõik naeravad, mul aga kipitab süda.

Klassivanem Kull tõi jälit happeid ja lysoole, kuid küsimusmargi taga vahitis terve keemia.

Lõppets ta jagas kogu tahvli, vakamaadesse s.t. igale meie õpilasele oma osa, mille see siis noaga puhtaks kraapis. - Oli tükk tõiist tööd ! - -

Jälle erakorraline aeg - pumpa kätti ! Ühisköök töötab, hea et saab süüagi. Jaak 6. klassist mängis meiega päris andumuses pimesõtku. Ja istus ka teist aastat ja oli direktoriga rüus - kõigili huvitav.

Müüd oleme klassis ja loobime tütarlastega. Meie vabakunstnik L. on aga täna morm. Istub pea kätevahel pingis. Müüd kargab ta üles, võtab laualt tindipoti ja saadab kõige sisaldavaga vastu valget klassiseina. Sein on kirju, kirju ! Siis jääb ta jälle istuma. -

Ja, trombooni mees' Paul, mis siis sellel on ? Ja laenab vabakunstnikult suure pussi ja hakkab seda

erilise loopima. Ja kui ta sellest tüdib, loob ta oma õnne pruugikasti jalaga löski. Üsna mürakasid arju eesid mõned tärn õhtul.

Keegi, kes meil väga noorsootöökumise ajalugu tutvib ja teine meist kõrgist vanem, kes käib ikka, Eksperimentaal pedagoogika kaas ilma, et ise veel teaks, mis tähendab peitini - need seletavad tähtselt: - puberteed! -

Ah soo! Väikine aukartitult.

Õi! Küll tuleb palju arju meelde. - Kas või see, kuidas põisid kattu opolografearisid ja enilid, kabinetis, lümpisid! - Aga see näib juba kinni maailmaiguga - olgu!

Prægu aga istus kusagil maakoolmeistri korseris, planeedihüüus. Suul keerutab lumekõisi ja vihis- tab - -

Viiustame sellega kausa. - Aga äravilistada ikka kõike ei tuisda!

Tõlkeid R. Tagore' luuletustest.
Autori ingliskeelsele tõlgete järelle eestitõlkes
H. Saku.

Kogu mu elu mu laulud on otsinud Sind. Need olid
mis juhtisid mind uksest uksele, neadega olen tajunud ümb-
riksivat otsides ja puudustades oma maailma.

Mu laulud olid, mis õpetasid mulle kõiki tavalisi, mi-
da ma isanes õppinud; need näitasid mulle rahajasi radu,
need tõid mu piigu ette mõnegi lähe mu südame horisondid.

Kogu päeva kestes nad viisid mind lähemale rõõmu-
ja muremaa müsterialumale, ja viimati - mis suguse palee
väravale on toond nad mind õhtul, mu teekonna. Lõput!

(Kogust Gitānjālī)

Räägi mulle, armsaim! Ütle mulle sõnus, mida laulud.
"Õõ on pime. Tähed on mattunud pilvisse, Jüüd need kerkivad lä-
bi lehtede.

Tahan vallandada juukseid: Mu sõrmine kujuk õõtsub
mu ümber kui õõ. Tahan suruda su pea oma rinnale; ja
seal magavas üksinduses soostan su südame. Tahan sulge-
da silmad ja kuulatada. Ei taha vaadelda su nägu.

Kui su sõnad on lõppenud, tahan istuda tava ja
vaikides. Püüd vaid soostavad pimeduses.

"Õõ karvotub. Päev koidab. Vaatame silmi teinetei-
selle ja läheme hajuvaid raud.

Räägi mulle, armsaim! Ütle mulle sõnus, mida laulud.

(Kogust Aedrah)

Piw illes mulle: Ma kaan. "Õõ illes: Mu sükelidus.

hõõgavasse hommikusse.

Vain ütles: Ma püüin rõõpsas rõõmuses, kui ta
jalajälgis.

Püüan saastutada karmust, ütles mulle Eiu.

Ma ütles: Mu valgur unitleb su mõtteid igal hetkel.

Põlvad nõelduvad, ütles Annastus, kuid ma ootan sind.

Sunn ütles: Ma viin ille mere su chypoadi.

(Kogust Viljakogumine.)

Põlvad püüavad tulet ta ja lähed jälle.

Mine ja anna talle ühe lill mu juukseist, mu sõber.

Kui ta küüb, kes oli selle saaja, palun sind, ära

ülle talle mu nimi - sest ta vaid tuleb ja lähed jälle.

Ja istub istunud püü all.

Valmistada seal loka lillist ja lehist, mu sõber.

Ja nimed on kurnad, ja nad koosad kurbuse mu
sõbramehe.

Ja ei rõõgi, mida mõtleb; ta vaid tuleb ja lähed jälle.

(Kogust Aednik.)

Oh, see jarmüür, see valge jarmüür! Stollen veel neid
eelmised päevi, mil ma teistsia oma kõi selle jarmüüriaga, selle
valge jarmüüriaga.

Oled armastanud põikest, laevast ja rohelist maaga.

Oled kuitand jõe teadukavad kotsinat läbi kerkoo
püüdedusa.

Sügiselised päikeseloojangud on tulnud mu juurde
tekkõnakuist üheltalades kõrves kui pruut, kes tõstab loori
armastatu vastuvõtuke.

Ja süki valdab mind veel magus mälestis eime-
sest jarmüürist, mida teistsia häer, kui olin veel laps.

Mu elu on tulnud mõnesidat rõõmsaid päevi, ja
ma olen naernud rõõmsate sõnadega pidulikel õil.

Hallel sajabommikuist olen imitend mõndagi arjatut
laulu.

Olen kirjeldanud pea ümber istupärga baarimüüri
arusaamis kätte püüdnud.

Ja süüti elab mu südames magus mälestis esimesest
võrkest jarmüürist, mis tähtis mu kätt, kui olis veel last

(Kogust Kaarva kuni

*

Ühel hommikul lilleaia ühe pime tähtsuse tuli ja
kuna mulle lillepärja lootustele varjus

Ma panin selle ümber oma pea, ja pisarad heli
mulle süüsi.

Ma muudlesin teda ja ütlesin. Sa oled pime ma
2 teed lilled.

See sa ei tea, kui ilus on su unis

(Kogust Aedri

*

See mind oma laulikuks, "Oo", loovitud "Oo"!

On paljusid, kes on istunud sõnatult su varjus aasta
sadu; kare müürit laulda nende laulu

Võta mind oma rullatule varjule, mis jookseb ma
üraast maailma, sa kuningatar Oja palees, sa Sünge-Meehit

Mõnigi küsiv vaime on vargisi astunud su rüüti, akteer
su valgustamata majas otsides vastust.

Mõnegi südamest - rõõmu noolest tähistatud, tul
nud Nimseta Käest hoovar rõõmsaid viise, pimedust po
nes väiksema põhjani

Need valvsad hinged vaatavad ühiselt täheval
gusse, imestund varandusest, mille mind leidnud

See mind oma laulikuks, "Oo", su müürit pime
laulikuks.

*

(Kogust Viljandi

Leeni Klauumägi

Laul näljale.

I.

Sind kaua võõrana ma endas kandsin
 kui kivi raudset ränka, lakkamatut valu...
 Ent püüdnud sus päävi, sul ütlin karmi sõna: palu,
 ei hal sind ma, tundmatut, sul kuigi laule andsin!

Sa tulid taoti, lõksid, siis üksi jätsid minu
 haara kurbi õhtuid nii kui leiripaju...
 Siis tulid jälle kauris, näinud kui teisi maju
 sa olid kõikjal palju. Mind ikka otsisid, nü leidsin sind!

Ja siis läks päevi jälle, ning sünnaks tundsin sind!

See olid sina, ainus hääd, mu süber nälg!

Mu pusahtuulise! Veel praegu rinnal jälg
 su suudkusest mind põletab! Sa armastad ju mind,

ju mina sind! Mii tulid ikka jälle! Ent ma ei teadnud ^{sus}
 et tühad lakkumised ja jälle leppimised on määratud meil kahel
 ju loodud kusagil viht, mingi tuldne ahel,
 mis äraeksivuid, meid ikka kokku viis...

II.

Välja elad minus nälg, ja mina õitsen sinus!

Mina näljand maha, matadki, siis jälle uueks lood -
 a töö ning elumõtte minule sa tood!

Nüüd on sus koondet, nälg, ei enam tühjust minus!

See sinus kõrg ja püüd, mu nälg ja kauge, kauris ikka -
 need teha palju hääd. Ning näha, maitska, tunda
 see kõiki kargeid tuuli - ja unustada mõnda...

Ning minna oma teed, ei kanda viha!

~~Ei~~ mitte sindid mu nälg, ei tea ma veel!
 Kas suurest õnnest, valuhooost või leinast,
 või kurvast lahkumisest maajakarteheinas?
 Ma tean vaid üht: käid ühes minuga me ühisteel!

Tean enamgi: sa oled sõber, armastai, oo lemmik nälg!
 Kas suundun orgu, mäkke või lausa künneil lügas,
 või sünges kuristikas, üheselt ma hügan -
 et jätta mind su armsa, oo sõber nälg!

III

Ei ühtki armastat mind nü, kui sina nälg!
 Kõik tulid, läksid, kadusid... Ma üksi jäin,
 et ma ei nutnudki, sa mulle jäid. Nü püüpa veel
 kuid oled süsi võraku, oo vereu nälg! käin, -

Väin jätta kõiki ja hüjata, ei jätta sind, mu nälg!
 Väin anda kõik ja karada, ei vaeseks jää,
 sest õhtu tules sulle näli võin suruda ma jää...
 Ma süüsi õitrea, niikui saama, oo kaunis nälg!

Jää mulle nälg, nü laulata õhtuüli sulle,
 jää mulle võid! Müll polee teest, ma palvetan su eest!
 Süü annan enda, laulata ja võrakuks tute teest,
 kui mulle jäädi!! Ma laulata õhtuüli sulle!

xx

xx

xx

Ju magab maa...

Ju magab maa ja nõrgalt kõõgub taevas,
kui leina tundes läinud päeva järel...

Kärs üksi teed, õõ pime on,
ning kauget nutab tuul,
tal nukrus suul...
Ju värsid jalg, samm linane,
ent lõputu näib tee,
kus viib mind see, --
mu saatja väsimatu? --
Oo vast, kõnele, -- üksainus kord,
kas õhtu suur on saabumas mu üle,
kes avab vürtsiks süle --
mul värsid teelisel? --
Kus lõppes õise rehk,
mil saabus värsne hiehk
mul kummal ränduril? --
Ent vaik on õõ, ja vaik on saatja tee,
ma tunnen külmaust ajus,
kuld pole majus --
ja edasi viib tee...

A. Neudorf.

Palgiveol.

Vajalakse metsamater-
jali vedajaid püramata
arvul. Ajalehest.

Armas laupäeva õhtu talvises talus. Postijärgi il-
mund naabreil tähtis asi arutella. Sai ju üks kui mõine
meeldetuletuse vütsaka. Kes pangall, kes maksuvalitsusest -
ärimehelt, politseiltki. Kust saab raha?

Jutt ringvaatest tammub kui ketiperä. Ei kusagilt
mõte kaksama ulatu. Nõe üks lugend lehest kuulutuse.

Kas minna? Kauge vast? Teenibki midagi? -
Umbusklik ja tänapäev talumees eriti. Mis saäl ikka! Eks
eit sead söödab, joodab sarvpead, - karjatab lapsed! Hom-
men sõit lahki! Tehtud! Lippame rahale järgi kuni vä-
sib - puuame ja laome ja turjate omad patud.

Õõl enne reisivakku üks jalatreid lapib, mõine rege,
kolmas tahmeid kohendab, neljas õpetab peret, kuus pereiva
äraolekut talitada.

Ju köidabki. Kogunevad reed... Ehtne on talume-
he jumalagajätt. Käi tuppa! Õeldakse poisikesz-tüdnukule,
kes tulnud vaatama kuidas isa läheb...

Ja venivad reed, pääl kõhukad heinakoomad, li-
saks köied, ketk ja kaerakott, pada, pann - veel kirves, lei-
vasekk - mööda lagetat teed töötatud maale, kus leidu-
vat tänapäeva imet - võimast teesida raha...

... Jülpinult turastab hobu. Hobras aur kerkib ta kül-
gilt vastu õhtuämus taevart. Ju seljotaha jäänd kilomeet-
reid poolrada. Lõpuks ribake lagetat laanes avardub ees,
mille veeret kõrverurga üksiktalu elanud laanekaradena
kõssitavad. Kurja lõmmiga tormab tokerdusd pari teelis.

tele vastu. Juhus harukordne klahvida inimesite, innustab aгарusest. Ouel lonkivad seed tõstavad pead, kävel uudistab pererakvarki. Seirabatakre. Jerrit sütsurga rahvale! Kas kulevarju leidub teil sirside setukaste - par-sit ehk poistelgi ruumi?

Ei nüüd tea, perenaise arvab, meil kütrik ruum ja kõik! Noh, ehk saab süski kindagi! Ja miks ei saa!

Juba rehatas kolid koomale kikatud, heinsad huss-nikusse rinnatud, laiter hobuseitõegi valmis. Muist borgatakre suvisesse seakoomitsasse. Aiaäärde jäävad reas külliti reed. Kasuk veel hobule kottiks ning padade, pannide, pütikeste - vitrikutega sissi jõuk rehetante rinnab.

Nüüd peab perenaise üpardund äbarike - tibukeste perakund taanduma abjutaka, külmapaas kesikud sulu-takre seinaveerde. Köks süa kartulikolt, nõks laamale vee-tüna, - perenaise künni oma värki koomale kehutab.

Lausalla kikatakse seaimber, kotiga kaetakse vannitoo-ber ning suurtik rüsub laualt koorikute, veeloikude ja kallitustainkudega täkkis ka tibukeste viisithaardidki.

Parsti säriseb panna, subiseb teekatel ja õhus levib söõrmeid kōditaval kaprapudru kõngu.

Meestel näod söõmaajal tõsülmred. Vaitset rohi-sal veereb tõiduvana kõige kaduva teed. Vesisilmil volask perni kord üht, kord tõist matavast suud vaatab. Jagajär-jetu ka perenaise oma juhuinõustega - tagasihoidlikke noojaatavaid vastuseid omastab. Vast siis kui kōõnis-pää vastu püksireit publaks nihitua ja käes on sütsu-tund, sobib keekustelu tulnukait parimistega ürgates.

Kroju ju jõudnud ka veoteelt tõised - talu meespere, aju-tired kodakondred - kes Roelast, kes Jõgeralt. Jutt nä-kib tööd - teesistust kavdu päritolu, mälestist - ajal, kus mehed futkusid sõfateet. Kolkasõimi jutkumi meel-de manab ühete, tõigete. Juttas labing üheskoos löödud, karpaaotides sama leiba söõdud. Polguvelled leiavad

ühikult. Nägematu olnud aeg koosolejate vahele pu-
nub ämblikheelilise ühistunde. Uni viimaks mehi vom-
mile vinnab - kambri pörandale. Kruupist eraldab
ülejäänuid kerikutest saridel.

Paar tundi vahus koduhõllauseid ühujail lubas
kui juba hool hobuse eest viigutab igat. Hoburakmete ti-
kati, jalatsite hõigilõks ja muldpörandale leviteldav au-
nude rünnu seguneb rasvasinguga. Hommikukohv val-
mib.

Juba ka rakendataksegi, ehkki ümber vaikselt
öö. Käsikaudu see läheb igituntud liigutusi matkides
ning rakutatud veolooma masades.

Paremees teebuhina eer, peramiisi poolteistkülla-
mend metsavalle, liigub tilluke voor hämmatond soovose-
riks looklevat teel. Üldel tähed ruttajaid uudistades
liigutavad uniseid silmi. Põues meestel ukerdamas
arvamusi, sama ebalevald nagu kaugele maade ahtake
valguski. Ja mis kädiz see kostab varemalt - kõrgi ta-
sane paremat? Vast soorinrakute jõudes selgub mees-
tel, et ei olda esimesed - näe teisid ju ammugi teel.
Ülduse tumedasse paela põimub me tilluke vooriju-
pike - Voor ise vihmusina raiestlikus venib. Segi
sipelgatega on jaanuhurikesi kiltvatud kalusimude va-
het puuradensi ulatuvva kumme. Midagi ämarikku
jaig lumet kompab, palgihoov päält kätte ruttu pühib
ning bikubute valgel silm uurib notitsalt andmeid
pikkuse ja jämeduse kohta. Sobiv leitud - kotsalt
kangutatakse. Arukama nime tüvikule maalib, et
teine ei võta! Ja järgi järgmisele.

Juled süttuvad ja kustuvad nagu metaansi pet-
telotid laugastikus udusel heinaaegsel ööl. Kõrv eral-
dab oma veretukseist vaid kabinat nagu häärivas laig-
pas, mille sekka mõni rasvane kurat ehk püru värtsiks
lisatakse. Juba varajaremald mazi koormat palkbau

val teeveerde veavada. Aroomur silms eraldab lastisoperdatud lauka, kannu jonnaka, mis otseselt laane küüs ootab, mil saaks teepakust kaisata ja proovida, palju peab vastu. Suureneb valgus - hoogne tegevus. Otseselt palavikus palk neljajalgse tammutusist hoolimatta ve vinnatakse. Paar köidet kõiega ning küüti, püsijärgeldes, veereldes palk ladumiskohate lohiseb. Suu kinnal koral vandeid ninaalla pabiseb.

Müts kuklas, kannul karuk, askeldab metsamees kelku perastikkur reele seades - hoovaga metsakotte päble upitades. Pingutusid saadab tüheldatud hingeldus - verisooned otsal pursuvad, mis nagu sula jõudu käsivartesse ning pihla lisaks. Küü kõrvus heliseb nagu kaugete kink-kukellade kaja ja silme ees sädeleb tulivärk, tursed lõpuks äkilist kergust - näe pakule vinnatudki 14-tollise paharetti. Ladva upitus kelgut on lapsenäing. Pea hõatud esimesele on tõised ja jäänud köit kaksavad käpikud, rikutavad koorma ümber ja sõlmivad. Veel pingute tõmmata juhikööied kelgut, reelookadesse ristamisi siduda ja heinavõrk istmeall, käsi piipu kasukataskust koba-mar, tõine obje sangutamis hõuab veomeses nöö! Põendub hobul look, kusagil nagu midagi liiseb, ent teravad krihvud jootisest konarikke leiavad ja koorera liigubki tüki maad - lüüks sobakasvatavale vootile.

Olega nüüd küllalt pükuseadmiseks, sussisaar-test lumeraputamiseks ning kontkõvaks külmanud kasukat hoovaga pehmitamiseks. Ei tule veel tööperemees-praakat veotsikki kirjutama, alles kaugel kajab temp-likirve hele plink - plink ja no see reisib nagu tseremo-niimeister ees hulgal maad. Üheskoos nüüd koormaid hinnatakse, arvestatakse loodetavat hinda. Näpus, Meie Maks' - sõrm veab tabelis järge - külmud arvutusega kortuvad. Noh, nelikümneend on ära, 14 saab kandi pealt - asi seegi! Järg läheldaste edesinibutustega

es jõudnuchi ootajate. Lüheldase varju kestpäeva päike heidab praakatilt, kui ta jälg koormat, kolmetand sõnnil veotähe krüpseldab. Ah ainult jämedad peal? Kur kätud müetollised? 12 senti kantjal on trahvikt selle sest!

„Pru kurat!“ krib mees - „Kuri misa teadmis!“

„Mis sin peal sülitada, kes kõigile ninaapäste kirjutada jõwab!“ ja lüänd ta ongi. Kogu kokku heinapebred hobu nina-akti, ning kõbi koormale. „Nõo kurat! Kaks marka - nagu kirs sabaga löi... Oot 40x2 = 80! Jah - 40x2 = 80! - Aga viidas peoteel ei küsi se da, vaid kätuki... „Pruu pagan - pruu - oh sa nipi!“ Ölg hoova tõstab - upakit näe keik... „Pame aga kõied pingumale!“ õpetab järehtulija. Kama sa pingutad - magus kihelus tekib künnale all sünnitusest. Vast ehk käib? Ja edasi venib rong, ringerdades sookaske-de vahel, tõustes küskale - lastudes, kõõndudes va-semale - paremale...

Jälle seisatus. „Mis lanti?“ „Ei midagi - üks upakit!“ „No kurat rüem!“ Ent apardus ei küred küsi - kürustaja varsti isegi abis punnissilmil küsita-vat koormat, abiks tõine, kolmas „ühaperemees“...

Mööda talust, tõrest - metrast - legendikust künkanõlvakust. Lõpuks rinnak - põlluaed, ja seisab jälle voor. On näha majapoolle ruttamas mehi, igal käsi nõgitsemas tarkus. Jagartulijad peoga sülitavad lõuga. „Mis nad pagan! - Ääs - sa vaata õige minu sebi!“ Länd ongi... Juleb. Külmad leiba pureb veitseval suul. Nii sütsulgi on tõine mõnu.

Jupiti toob tuul eestpoolt venivat viisi, mida üriseb järgi tõine, kolmas - nagu kogudus haaranad hõlmast oreli alal viiril: seal Järvamaal Aegvõidu rajul, kus põlised metrad ja mäed...

Jaamal kuulub kauge veduri kuige. Jällegi nõksatab voor. Ja selle liikudes edasi, teeveerel lõmitab katkend regi - upakut vallali patkide all. Mees uitab nagu väim ümber lossimaremete, käsi krübitseb kukalt.

Juba ühel on nühmadega seotud rangid - tõisel kiveres soetand uue aisa. - Ongi jaam... Jollhaavil liigub rida. Jatske tuul paneb rakitsevaid jüdisaid üleselja jooksuma. Viinade man koliseb - kihetab midagi. Öhtuse sumedus haaretas jukuvada. Kõrv piinab raudteeheki takka peramõise meelu. „Kaua kurat kosutame süra - külm taob naelu varbaisse ja hobul kõrt ees pole!“

Jõrg jõuab kõigile. Ja vallandand kõied võid sordijargi sügutama hakata piinuisse toodud koormat. „Hupp!“ „Pea - viina otsa ajage, või müüdu!“ „Kus ma üksi!“ „Kutsu viinajad!“ Ent kutsu on hüüdjaks hääleks kõrves. Päev armu loojund ja viinajadki külpid.

Vüimaks kelgu reele upitad. Ja poe juures kaupja võtralt kergendatud meel el objekt hobust sarqu tad - „Nõõ - päev on otsas. Ptlü kurat sunnitööd!“

Aga saäl nad tulevad, kiliti heinakormal - need rästred. Uurivad, kuid pimedikus tegevus keeb. Küssitakse teed - kust puukepauka saab. „Hõi pergel - kust süt leida on - näed rahvast täis maailms! Sõida, kütomeetrit kümme edasi, saäl uhvalust joltist leidub!“

Ju toonerepp on täksind päeva viimist tundi. Veel mõnes metsatahus külib tulisilm. Saäl tahub tõõnees patgipakku, kelgujalast - kodarat, või kolamib, range... Sead silku, lihvakamarat veel kartuliga segi kühveldab, ning ühtund kuuma veega suutäie alla - täis on kõht.

Ja hoolas siin veel järelvaatab sebi
 rehealt. Silitäis heinu lisaks ja selga oma karikar.
 Ei niid teda külm võta, nälg tapa! Suigavale
 kesikule antakse peoga mööda külgi - kaob pingi-
 taha. Juba sarikubu valla, ja plitamiinilt leivast
 määja villa kõngu, segi tõkati ning kallituse leitra-
 kuga, ahmib värska loomeses tulvil kopadega. Par-
 silt kukub alla sulavatelt kõitelt tikk ja tõine. Ohju-
 otsat kõrbees saabas kellegi viit? Kõrbeegu!

Ja alusataga tundav tuul, too tembutab
 ka unes. Näe, sendi sendi manu seob ja lendu pu-
 hib. Küll kahmab järgi metsamees - kuid ära saa-
 tar nadis...

Ei kukk veel ole kuitutand koiu, kui
 juba pukkidele upitab end see ja tõine. Mõni selga
 kragisedes sirutab, tõine surruid kõra vibutab. Jalga
 sikutatakse poolvettind saapad, ning sebi koiu saa-
 nutt aistevahete seatakse.

Maamees, näe selle päate algab vastret
 ründu...

P. Rätt.

Kiri seminari õpilastele Rakverre.

Vähe kunstihuvimustest ja seminari endisest ja praegusest õpilasperest.

Omaaegses seminarielus oli õpilaskond kujutavast kunstist küllaltki huvitatud. Tõjuti, et kunst moodustab ühe osa kultuurivaladusest, sisustab ning õhustab kunsti harrastaja ja mõistja elu. Muidugi oli suur osa neidki, kes huvituvad sisemisest töödest, sest teati, et kui olla kujutavas, või mõnes teises kunstiharus püsiv võiks, siis võis ka põhjustada kaastaste abinõu. Kes juiges tunnustada enda võimalist pasknõti!

Igatähel pidi olema kontakt kunstiga, sama, kui oli tarvilik kirjanduse, teatri ja muusika tundmine. Keegi selles ei kahelnud. Kõrvalekalded jõhtus vaid üksikute õpilaste leigusest ja sedagi erandjuhtumitel.

Käidi siis kunstinaibustel, tutvusteti kunstitöödega ja vastavalt üldise arenguga, arenes kunsti mõistmine ning hindamine. Tõhhis tarve kunsti järgi. Osati leida selles naudingut ja kaasaelamist.

Paljudest kujunes kunst elutarbeks nagu hea raamat. Hakati kaunistama klassiruumi ja koduski eikus enamikul õpilastel seintel pille, sest vastasel korral oleksid tundunud need liiaks tühjad ja paljad.

Oli veel rühmitus õpilasi, kellele oli saanud juba kunst südamearjaks, mis huvitas eriti, milleta saanud nagu olla, eladagi. Need olid n. n. "seminari kunstirühkid." Need maalsid ja maalsid enamiku

enda vabast ajast kunstiteenistusse. Võibolla nende mõjul suurenes teistegi huvi. Ei saa ka salata mõne joonistamis-õpetaja ergutavat mõju.

Nii oli õpetaskonnas hinnangus samaväärne seisukoht kujutava kunstil, kirjandusel, teatril ja muusikal. Harvasti kõike innukalt, vastavalt võimetele ja võimalustele. Ja ei olud kangus lookord ei sport, ei ka klassi- ja õpetajakutsse ettevalmistustöö. Kui süü on erinevat võrreldes käesolevaga, siis vaid ajast ja oludest tingituna. Jootatist ja loogu jätkus kõigele. Huvit samuti, ja hiljem kohates selle aegreid kaasõpilasi, ka hilisemaajski, võib enamiku kohta öelda: pole nad kaotanud kuigi palju oma endisi omadusi. Rohkem vaid kogunud, mõned teravused ellusuhtumises hõõrdunud maha või tühnud juurde. Huvit kultuuriliste saavutiste vartu on säilinud, olguagi, et õpetajaelu maal selleks pole eriti soodustav, pigemini vast küll tagasi tõmbav kui edasi viiv.

On veelgi neis ka huvi kujutava kunstil vartu. Käiakse ikkagi veel külastamas näitusi, ja kui minna nende kodudesse, siis on vaid õige üksikule seinad hoopis piltidelagedad või maitret ja sirma häaravad. Sellestki varkest ja näritud õpetajapalgast jätkub, et rahuldada esteetilisi vajadusi enam vähem, kuigi endale tahaks mõni vast rohkem. Enamasti leidub seal ka raamatuid. Ja, sarnases õpetajakodus on olla mugav.

Leidub vaid üksikuid, kellel pole ei laual raamatut, ei seinal pilti, kellel aga küllalt karusnahku ja kes harrastavad tõusikulihku „suurt joont.“ - Need ei tule süü arvesse, kuigi nad jooavad ja pakuvad külalistelegi eht „brasíliia kohvi.“ - Joodud muidugi kontrabandi naal laevakapitenist mehe poolt.

Kuidas on lood praeguse seminari õpilaskonnaga ja õpilaste suhtumisega ning näimlise elevusega üldse, - see ei ole mut eriti selge. Puudub lähem kontakt. Kuulsin, et ühes käesoleva aastakõrgu „Jarmos“ keegi kurtvat, et õpilastel puudub huvi eriti kujutava kunsti vastu. Olevat näitena toodud juhtum ekskursioonist kunstinaätkusele. Nimetatud ekskursiooniga kaasaminevaid õpilasi pole leitud - ja matt jäanudki rullatõttu teostamata. Samuti olevat „Jarmo“ muutunud armetumaks sisult võrreldes varemaste ümbruse nr-itega. Kui õige see kõik, ei tea täpselt. Pole kahjuks saanud lehitseda aegkõrja ümbraseid viirke.

Olguigi kuuldas, mõtlema paneb see süstki. Ja, kuigi nähtud vast liiga läbi musta prilli, on enamasti asi ikka nii, et kus leidub juttu, seal on ka ahist selle tekkimiseks. - Nähtavasti on kaaranud seminari õpilasi mingi loodus mõne puhtnäimlise ala vastu. (Ei julge oletada ega öelda, et kõige vastu). See ei ole rõõmustav, pigemini küll kurb fakt. Ei oska kujutella õpilaskonda, kes püüdnud vaid klaritööga ja võibolla harrastab ainult üksikuid kõrvataid, mida vastavad aineõpetajad, kes nõuavad, - või oskavad teha huvitavaks. Liikaks vähe on ka see, kui noortel inimestel puudub huvi õlramate harrastuste ja vaimuelu närete vastu väljaspool omaaia püirkonda. Sel juhtumil kannatab ka ümbruse. Inimene on ja jääb süs liivaks ühekülgses. Pealegi on ju kõik vähemalt kunstide alal, niivõrt üks teiega seotud ja mõjutatud. Oiga kunstid on seotud eluga. On tunnustatud küllaltki põhjendatult, elu edasiviivaks tegureiks.

Võib ju olla, et on hakanud seminari õpilastele liikaks külge praeguse aja ropase näim, kus armastatakse püüda mudases vees kalu, mille rõõrtus teinekord on kaunis küsitav. - Ümbruse kohtluse tekkeks on küllalt ajaleh-

tede kompromiteerivad maiku kõmust. Võib oletada kindlasti kaika ja jalatavaaõnnamise poliitikat õpilasperes.

Kuid seda lähemalt uurima hakata pole minu asi, olgugi, et see puudutab omaajagu, kui vilistlast.

Dokumendid huvitavast kätt, mis põhjused jää ära too nimetatud ekskursioon kunstinaäbusele. Arvan, et majanduslikud olud ei saa tulla üldse kõne alla. Need olid varem samased kui praegu. Ja, kui võelda kas või tüütuse järgi praeguseid ja endiseid õpilasi, siis näib, see on muutunud nagu jõukamaks. Varem ei olnud nii noobleid ühikondi kõigil õpilasil, kui enamikul praegu. Varem aga ei jäetud rahapuuduse tõttu minemata kuhu-gile. Arvan, et nüüdki pole sellest küljest teisiti. Hoo-pis kõnaloisem on, et puudub huvi kunsti vastu. Ei ole arusaamist kunsti väärtusest. Ollakse kasvatamata teataval määral sügavkultuurilisemalt. Ehk, ollakse seda vaid ühekülgselt, sest mõnerugureid harrastusi ju on veel märgata, — kas või, et korraldatakse kontreerte, lavastatakse mõni näidend. „Jarmo“ kohta on juba öeldud, sellega vaevalt loigatakse loobereid. Ja, õpilaste tööde näitusid pole olnud kunudta enam midagi — vähemalt väljaspool mitte. — Jagatipuks ei soovita näha isegi kunsti. Kõnelemata sellest, et ka muusikas oleval asi võhe keh- vem, kui paar aastat tagasi, mit võis kuulaja seminari kontserdist saada päris üllatava nautingu.

Nii, olgu kuidas on. Ei tasu arvutada võimeid. Seminarsi ülesanne ju pole kasvatada virtuoore. Seminarsi õpilasedki ei ole selleks pühendatud ja on loomulik, kui nad võtavad arja kairnelt. — Kull aga peaks kasvatama seminar kõike mõistvaid, avara silmaringiga kultuurinimesi. Ja, seda ta kahtlemata vast püüab teha. — Kuidgi johtuks, et seminar siis õpilaste vastu ei tule kül-

laldaselt, siis ei ole vabandatud sellega veel loodus ja ükskõiksus. Õpilaskond, kui tal on edasipüüdmise loomulikku tungi ning tahet, peab igas olukorras jõudma tasapinnale üldarengus, kus tal ei ole hiina keeleks ei muusika, kirjandus, teater ja kujutav kunstki. Kuid juttu ei saa olla siin takistavast mõjust, kui hüljatakse isegi vastutulelikkus. Pealegi on rüüad läbi õpilaste omavalitsus koolkonnas kujut.

Kõike õppida kunstis vaid, on võimatu. Seal võib saada ainult algmõisteid. Lõuga vähe selleks, et ligeda end haritud inimeseks, kes rammub kaasa ajaga, oles kontaktis maailmise loominguuga.

Arvatakse rääkivasti, et piisab sellest, kui on pikk sõjoon sirge, lipt hästi seotud ja liikumine, kummarduste tegemine tarvilikult õlitatud. Olgugi see kõik tarvilik kultuuris ja tsivilisatsiooni mõiste kokkuvõtteks tõttu, on ainult sellest liiga vähe. Annab vaid välise vööba, muutes inimese vihkitud nukuks, kes omas kuhjuses ei oska hakata lõpuks iseendaga midagi peale. Harilikult sel juhtumil katsutakse enda hämaraid, kujunemataid sise-misi tarbeid rahuldada lõbusa seltskonnaga, kuni hüdinetakse sellestki, ehk juhtutakse olukorda, kus polegi sarnast seltskonda. Viimasel puhul kindlasti on siis igav, pankrott majas, elutüdimus ja muud meieaja tõved. Iga-päevane töö ei suuda ja ainult rahuldada. Ehk kuigi, siis on seegi vaid õnnetuseks, — eriti õpetajale. Võib muutuda kõigile tüütavaks pedandiks. — Peab lihtsalt olema inimesel midagi, mis annab talle siu ja kaalu eriteks ja teiseks, millega ta ennast lohutab, mille abil ammatab endasse uut jõudu ja värskest. Mida rohkem ja mitmekülgsemalt on ta arenenud, seda kergemini on tal võimalusi ka primitiivsest ning algeisest ümbrusest

hankida kõrgema väärtuslikke elamusid, kas või vaatluste kaudu. Lisaks veel kõik see, mille on loonud maailma paremad pead, - kirjastikud ja kunstnikud esmakohal. Kui aga seda ei suudeta, ei siis aita püksivõrk, ei muu väline lühv. Võib ju juhtuda, et polegi nägemispüükonnas kedagi, kes omatud välist korrektsust hindab ja näeb, kuni lõpuks kaob seegi, kui olukorras tarbetu. Ja, on valmis koolmeister halvast mõttest, n. n. nullamaiguga, kellega jutlemine võib piirduda vaid: mõtu nõrka õpetast tal on klassis, või palju emis tal töö laudas pörsaid, lisaks veel palgaküsimus, mis huvitab ka kõige kümemaidki. Rahvas ju arenematus nurgas mõnikord sarnast tüüpi hindabki, leides tas oma kaotuse. Kuid kannatab kindlasti õppe- ja kasvatus töö klassis, olgugi sarnane "onku" või "kanta" annab rahuldavaid tunde - mõnikord. Häid küll vaevati kunagi. Peab ju endas ka leiduma midagi, kui tahad ergutada teisi, viia edasi, olgugi esmajoonel lapsi, kelle nõuded algastmel pole suured.

Eriti kurb on, kui sarnaseid õpetajatüüpe tuleb otse seminarist. Ongi tulnud neid teiste hulgas.

Ja rahvas! ega seegi hinda alati alaväärtuslikku. Leidub külas tihtigi küllalt arenenud päid ning harilasi, kes kurdavad nagu too konstaabel oma kirjas sõbrale, õpetajale muuseas: "Õpetajad! nendega pole hakata midagi suu midagi peale. On juhtunud siia käiesti arenematuid ja juhtimisi, tõst teab, misugustest asutistest välja lastud."

Seminarist tulles sarnane põolarenenud õpetaja kindlasti kõngub - ja siige rittu. Ununeb seminaritarkus - kaob kõik. Juurde ei tule midagi. Ei otsitagi midagi. Pole tugipunkte, millele toetuda. Ruudub alus, kust lähtuda...

Ja mis see siis oligu! - Eks meil ole ikka va-
 ja õpetajaid, ehk edasiõijaid. Mitte aga inimindivi-
 de, kellel puudub huvi, kuidas üks või teine nähe
 siis ilmas toimub. - Meil on vaja õpetajaid - kultuur-
 inimesi, igapäevast arenenuid, mille vaid pedantid, kes
 teab ainult kroonu poolt peale pandud oma ala. Se-
 clagi pehmatisti väga puudulikult, sest õpetajatöö on
 seotud ja põimitud kõigega, ka kunstiga. Kuid ei saa
 otakti nõuda osiust, siis küll aga mõistmist, toipamist.
 Absurd on haritud inimese, kes ei ole huvitatud kir-
 jandusest ja kujutatavast kunstist. Keda need västinau-
 sed üldse ei puuduta? Sama absurd, kui mõiste õ-
 petajast, kes pole haritud inimese. - Olgugi, leidub
 sarnaseid! - Ja, tõsiselt haritud, olgavama haridu-
 sega inimest peab huvitama ka kujutatav kunst. Mui-
 du ta pole seda. - Eks, kui, siis küll vaid äärmisel
 erakorralisel juhtumil, mis ei saa tulla siis arvesse.

Nii siis! seminari õpilased Rakveres. Minge
 ühta kunstinaikurele ka! Ega sellest teile kahju ei
 tule!

Ja lõpuks, kui teile see juht siis ei meeldi,
 eks andke siis vastu. Sell, Jarmo^{na} kuuldoovasti vajab-
 ta töitmist.

31. Juulman, stud. phil.

Eksitöiminguud Freudi järgi.

Enne teemi käsitlemisele asumist lubatagu laseuda paar sissejuhatavat märkust psühhonaalilisest üldisest.

M. n. akadeemiline psühholoogia on nagu endast mõistatavalt oma esemeks pidanud teadvustliku hingeeelu nähteid. Psühhonaalilisega aga ei püüdu sellega, mis meile teadvuses antud, vaid ka murras sellest läbi ja aretab teadvustliku hingeeelu aluseks alateadvustliku (unbewusste). Väga üldiseis foonis võiks ehk seda kujutada järgmiselt. - Hingeeelu on dünaamilise süsteemi, millel on oluliselt teineteist vastartüliku mõjustamas kaks komponenti n. o. teadvustliku ja teadvusetu hingeeelu tendentsid. Teadvustlikus hingeeelus on valitsemas sobriaalsete nõuete järgi kasvavet mina, alateadvustlikus aga on antrooriaalset ja etamoraalset laadi tendentsid ja tungid. Kui need püüavad esile tungida, siis on nad nad tagasi meie kasvatuses ja paremast arusaamisest tingitud tressor. Et süstki aga sellised salajased soovid ja tungid rahuldutkoid, siis tungivad need esile maskeerit kujul, teat sümbolina usenäor, eksitöiminguud või pahemal juhul, kui neid ihka ja taas alla surutakse, võib tekkida arnormaalset nähteid, neuroose. Küsimusele, mis laadi on need tungid, vastab Freud, et need on seksuaalsed, Jung: üldised alalhõimutungid ja Adler: võimutahelised.

Käesoleva kirjutise ülesanne on anda - numipunduse pöörast - võimalikult lähike ülevaade sellest, kuidas käsitleb Freud eksitöiminguud oma teooria seisukohalt.

Kavatsetavast teost kõvalekaldumist, väärta-

tust nimetab Freud eksitõiminguks. Üks rida vääratust on selliseid, mis on tingit ajulisest unustamisest; n.o.: nimede¹⁾ sõnade, vöösõnade kavatsuste²⁾ j.n.e unustamine või asjade peidutamine³⁾ kaotamine⁴⁾ j.t. selletaolised nähted. Teine rida vääratust avaldub otsesõnaga teat momendil, kas lugemises⁵⁾ kõnes⁶⁾ kirjast, kuulmises j.n.e.

Lähtudes eeldusest, et meie hingeelus kõik esiletulevad õnnumid on pidevas seoses, omandavad ka eksitõimingu, mis muidu näivad tühiste püüasjadena, süü omale tähtsa koha.

Sõnaliselt psühholoogias neid nähteid on püütud seletada tähelepanuhäire-teooria läbi. Selle järgi psüühiliste funktsioonide väikert ebatapsust ja tähelepanu kõrvalekaldumist teatud tõimingu juures mõjustavad:

1. füsioloogilised põhjused, nagu haiglane olek, aju tsirkulatsioon- või funktsioonirikked.

2. psühhofüsioloogilised põhjused, nagu ärevus, väsimus j.n.e.

Freudi järgi tähelepanuhäire-teooria ei seleta meie küllalt rahuldavalt kõiki eksitõimingu, mis tege-
likkuses esinevad. Nüü võib ju eksida keegi normaalses o-
lekus, täie tähelepanu keskenduse juures, süis kui ta

- Näited:
- 1) Keegi on unustand nime Signorelli, selle asemel hää-
rivad teda meenutamisel kahe teise kunstniku Botticelli
ja Botticaffio nimi.
  - 2) Keegi on kavatsend ametvenna juubelile minna, ent
Lunastab.
  - 3) Keegi peidutab teat ukse võlme, ent ei leia seda üle hiljem.
  - 4) Keegi on mõelnud jalutama minna, ent enne seda
mõnnad kuhugi oma kübara, kuhu-ei tea, ega leia.
  - 5) Keegi loeb saadud arheoloogilt: „palutakse kor-
ratult lõika...” selle asemel, kus on trükit korralikult
  - 6) Keegi sõnab: versuchen asemel Versuchungen.

sugugi ärevuses, hajameelne, ega väsinud ei ole, kuna selle vastu automaatselt saanud toimingud, mis väga vähe tähelepanu nõuavad, pea kunagi eksimusi kaasa ei too, nagu näiteks jalutamine või virtuoosi klaverimäng. Ka ei seleta meile tähelepanuhäire-teooria nii paljusid eksitoimingute kõrvalnähteid. Miks keegi näiteks kõnevääraku kaudu just mõttelise vastandi esile toob? Miks keegi teat arja või sõna just teat momendil unustab? Miks me just teat viisil vääratume, kuna on niipalju võimalusi vääratuda. teisiti! Et vääratus osutub tihti, kas mõisteliselt või situatsiooniliselt vastandiks, selle kohta paar näidet: keegi saadikutehoja president istungit avades, sõnab: „Meine Herren, ich konstatiere die Anwesenheit von... Mitgliedern und erkläre somit die Sitzung geschlossen.“¹⁾ või keegi unustab määrat rendezvous ja läheb sellal mujale (situatsiooni vastand).

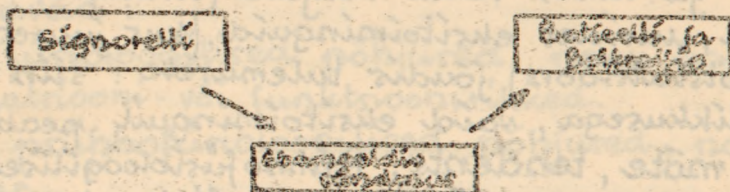
Freud, uurides eksitoiminguid, (kus juures meetod oli vaba assotsiatsioon) jõudis tulemusele: süra pole tegemist juhuslikkusega, vaid eksitoimingul peab olema oma kindel mõte, tendents. Psühhofüsioloogilised momendid, (ärevus, hajameelsus, tähelepanu häiritus) samuti kui ka kehalised dispositsioonid võivad soodustada ainult vääratust, ent on vaja motiivi, mis annab neile vääratustile suuna. Motiiviks osutub süra mingi mahasurutud soov (Freud nimetab ka tendents, intentsioon) teadvusest hingeekst. Eksitoiming on psüühiline akt, mis sünnib kompromissraamatiseena koha intentsiooni või tendentsi interferentsi läbi,²⁾ kus juures üks tendents on häiritu, teine on häiritu. Eksitoimingud pole mingi patoloogiline, vaid igapäevases elus ragedasti esinduv nähe.

1. Vorlesungen zur Einführung in die Psychoanalyse, von Dr. Sigm. Freud, vierte Auflage, 1922, lk 15-22.

2. Vorlesungen... lk. 34 ff., 55 ff.

Asja selgitamiseks vaatleme näiteid kumma-
 eksitoimingute rea alalt. Nagu nimetat, kharaktere li-
 mis tugenevad ajutisele unustamisele, kuulub sõna-
 ja, nime, kavatsuste, asjade j.n.e. unustamine. Katsjaks
 ole numipruuduse pärast aga võimalik esitada Freu-
 dit mõne näidet täielikult kogu tema arstriaatrico-
 keerdkõikudega, vahel tuleb pürvuda ainult
 üldiste põhimõtetele viijetega.

Freud on unustades Oritoko doomi jreshode
 poja nime - Signorelli, selle asemel aga häävavad teda
 kahe teise kunstniku nimeid - Botticelli ja Boltraffio.
 Tähelepanu aratühisimisel selgub, et Signorelli nimi on ar-
 striaatricses teoses väga ebameeldiva sündmusega, see
 sündmus aga on omakonda teoses nimeedega Botticelli
 ja Boltraffio. 4) See, mida Freud unustada tahtis, polnud

ainu! Signorelli vaid ebameeldiv sündmus; püüd unustada oli suunatud ühe elamuse vastu vastu, kura unustas tabas aga teist temaga arstriaatricses teoses olevat sisse. - Kahe vastastikkuse mõjuva tendentsi kompromissina aga saabus: Botticelli, Boltraffio, kus juures üheks tendentsiks oli - nagu nimetat - teadustihku hingesele poolt ebameeldire ja ebameeldiva sündmuse unustamispuud, teiseks, aga teadustihku hingesele tendents: säilitada ja tuua süstis mällu lagasi see jät-
 tun.

Teatud kharaktere unustamisel ja asjade-pü-

1. S. Freud zur Psychopathologie der Alltagslebens 1924,

lk. 83f.

dutamisel näivad samuti motiveid Freudi järgi väga kergeti tagarühkadeks olema vastutõimuvate tendentside. Isegi populaarne käsitlus peab sellise käitumise haava-vahts kui keegi liiga järjekindlalt sünni- ja pulmapäeva-kutsed vastamata unustab. Siin jällegi on ilmne, et kutsutav kas ei pea liigu mainitud kutselist, või tal on loegi pidustusele ilmumine alateadvuses seotud mõne vastumeelse asotsiatsioonide kompleksiga.

Teise rea eksitõimingu (kõnelemis-, lugemis- ja kirjutamisvõime) kohta olgu teadud ka mõni näide. Kellegi daamilt päritakse tema mehe tervise ja dieedi järgi, millele daam vastab: "Et kann essen und trinken, was ich will." "Sind daams oletat tuntudki isevõltsijalkuna majaproovana." Või teine näide, kurvaarataja ise kategooriliselt eitab mingi saiajare intentsiooni olemasolu, ent Freudi järgi see omati oleks enam kui kindel. Mõnelt kuskil jurbetipeedi noormeest küsib ja hüüab: "Ich fordere sie auf, auf das Wohl unserer Chefs aufzustossen." (põnataha). Muidugi on siin Freudi järgi noormehe antipaatia ta seffi vastu enam kui kindel.

Praktilise kõntruse kirjandarak omandab järgmises näites: Roimar, kes tekitab enda bakteriuum-fakt, nõutab omale teaduslikust instiituidist natavavõid kultuure, milleid kasutab soovimatute isikute kõrvaldamiseks. Oma kirjast instiituidile ta arendas sõnad: "... bei meinen Versuchen an Mäusen oder Meeresschwämen" sõnadega: "... bei meinen Versuchen an Menschen", millele esialgult suuremat tähelepanu ei osatud pöörata. Kuigi teitall ka kirjandarakku põhjal ainult poleks võidud oletada mingit mõn-

1. für Psychopathologie II. 154 ff.

2. Vorlesungen II. 51 ff.

va, kui fakti, sest siis jääb ikkagi võimalus oletada, et väärak on põhjustet ainult alateadvuses peituvast sa-
lajarest tungist.

Kui küsitakse ehk, miks varjatud soov teadvu-
setust hingeelust ilmub vääratusis nii mitmesugusel
kujul, põimudes assotsiatsioonide keerdkäikudesse, kord
väga latentselt, kord väga läbipaistvalt. Miks teadvus-
lik tendents (trensor) siis oma vastumõju enam ühtlus-
tavalt ei avalda? Siis vastuseks siis oleks hingeelu dü-
naamiline käsitlus Freud'i juures, mille järgi kõik
psüühilised ilmnemid on kas koos- või üksteisele vastu-
töötavate jõudude tulemused.

V. Raam, Seminaridirektor.

Seminaridirektorist

I.

Algkooliõpetaja ei ole ainult noorsoo kasvataja, tema on suuremad ülesanded - ta peab olema rahva kasvataja ja ühiskondliku sügavama mõtte. Sellepärast tuleb tema ettevalmistusele panna erilist rõhku.

Meie praeguse õpetajate ettevalmistus toimub pedagoogiumis ja seminarides.

Pedagoogium baseerub keskkoolile ja kannab kõrgema õppeasutuse ilmet. Kui pedagoogium vastab elu nõuetele, seda näitab tulevik. Käesoleva kirjutise eesmärk aga on selgitada seminaridirektorit kui lähemas tulevikus süüsi püsima jääva õpetajate ettevalmistusasutuse sihtjooni.

Seminaridirektorit tugeneb algkoolile ja kannab keskkooli ilmet. On tõenäoline, et tulevikus eesti algkool vajab parema ettevalmistusega õppejõude, kui seda suudab anda praeguse seminaridirektori algkool muudetakse tulevikus kindlasti 8-aastaseks. Kui tõuseb rahva kultuurilise tasapind, kasvab tema majanduslik kandejõud, siis ei saa enam leppida õpetajate ettevalmistusega keskkoolis. Praeguse seminaridirektori asemel asutatakse kõrgem kool, mis oma kava ja ulatuse poolest vastama peab ülikoolile.

Kuid palju aastaid möödub enne kui teostub see muudatus. Lähem tulevik kuulub seminaridirektorile ja pedagoogiumile. Lõpetuse mõlemad asutused teineteise kõrval, kuni selguvad õpetajate ettevalmistava asutuse lõplik kuju.

Kui hinnata seminaridirektori 13 aastase töö tulemusi, siis peab tähendama, et tehtud tööga võib rahvale jääda olugi et kavad ja töökorraldus nii palju on jätnud selgida. Mõlemas on kogu oma jõu ja energia rakendatud a...

haridusliku keskkooli korraldamisele, seminarid on jäänud unustusele.

Kui asti seminaridele aastal 1924 vastav seadus, mis sisemine korraldustöö on olnud jätustik, mille tõttu seminarid ei vasta aja nõuetele.

Igatähel alguaastail käisid seminaride juhatas sagedasti koos nõi pidamas; viimastel ajal on nõupidamisajad aga jäänud ära juhatajaist mitteolevatil põhjustil.

Kahtlemata on mõju avaldanud korraldamiskakreteerimisele ka seminaridele loodud sumrakait.

II

Millest on tingitud seminaride eiuõigus käesoleval ajajärgul? Ei ole vastuvõetav väide, et seminaride olemasolu on põhjendatud tarbega anda keskkooli haridust keskkoolide lastele. Tahetakse teda, siis kaotatakse õppemaks mõnes riigi koolis ülevahtetasas üldhariduslikus keskkoolis, milleks Haapsalu või Põlva ühikgümnaasiumis, kus elab kultuuriliselt maha jäänud rahvas. Seminarid olgu andekaste laste kooliks. Kui seminarid pääsevad keskkooli lapse, siis pääseb ta sinna ainult sellepärast, et ta on andekas.

Kooli eiuõigus võib tingitud olla ainult sellest, kui lasti ta suudab laendada ülesanded, milleks ta on ettevalmistatud.

Seminarid ei tarvitse häbi tunda tulevaste põlvkonnale. Seminar on eesti koolimendusele loonud aluse ja sel ajal enesenuel pioneerina. On eriti viimastel aastail kooliga otsitud uua teid õppe- ja kasvatus töös. (Üldõpetus, individuaalne töövõrk, kooli põhimõtte süvendamine, kasvatus teatuse rõhutamise, õpilaste omavalituse teostamine laiemas ulatuses jne.) Seminarid, eesti seminarid koo ei ole veel lõpule viidud. Seminaride sulgemisega antakse tugev koop eesti koolimendusele liikumisele. Ja sellest oleks kahju, väga kahju.

II.

Lähema aja tähtsamaks ülesandeks on anda seminarile väärivast süü. Millised oleksid siis need põhimõtted, mis peaksid meid juhtima korraldustööl?

Eesti 6-klassiline seminar tahab anda oma kannatavale peale otsese ettevalmistuse õpetajakutsule, teadmisi üldharidusliku keskkooli kaudu ulatuses, koos õigusega pääseda ülikooli. Üldharidus keskkooli ulatuses ja kutseharidus kuue aastaga - see kombinatsioon on mitmeid poolt leidnud hukkamõistmist. Ollakse arvamusel, et sarnase ühenduse juures kannatavat kutseilise ettevalmistus ja järelmadelaks üldhariduslik tasapind. Seminar olgu ainult kutsesekool, kust edasi ei pääse ülikooli. Seda seisukohta ei saa kuidagi pooldada. Seminar peab võimaldama edasipääsu ülikooli. Selles ei saa näha mingit hädaohu. Kui tegelik elu näitab, et ülikooli tahetakse minna, miks siis siis kitsendusi teha? Rakvere seminaril 284 lõpetajat on läinud kõrgemasse kooli 14 inimesest. Ainult 14 lõpetajat! Ja kuigi leidub ainult 14 inimesest, kes tahavad minna edasi õppima, tee ülikooli olgu siiski vaba. Kõrgema hariduse saamiseks õrgu olgu takistust. Kuid lõppude lõpuks ei ole selle küsimuse lahendamiseks mitte nii tähtselt edasiõppimise võimalus kõrgemas koolis. Põhutan parema üldhariduse saamise tähtsust. Ei ole ikka kerge olla noorsoo ja rahva kasvataja, kui üldhariduslik tasapind ei ole aja ja nõuete kõrgusel. Väga palju peab olema õpetajat väärtust ja fõndu ja hoogu. Lahkeb noor õpetaja seminarist kõrgema üldharidusliku tasapinnaga, siis ei närbu ka edaspidi vaimline värskus nii ruttu igapäevase elu teinekord hälliski teotsemises.

Arvan, et seminaril lõpetaja üldharidus ei kannata, kui vähendada mõne üldharidusliku tähtsusega aine ulatust seminaris. Näiteks, võiks matemaatika, loodusloo, ajaloo ja veel mõne teise aine hulka vähendada,

selle juures rõhutades aga seda osa, mis oluline prakti-
 lises elus eriti tulevasel tööpõlvil. Kavast võiks hoopis
 välja jääda teine võtkeel, loogika. Selle asemel tuleb
 aga süvendada kirjanduse, filosoofiliste ja pedagoogilis-
 te ainete õppimist ning laiendada praktilise töö võr-
 matust harjutuskoolis. Lüh vähe on tänini hinnatud ka-
 lavakunsti seminarides. Lavakunsti teoreetilisele ja prak-
 tilisele käsitlusele tahaksime tulevikus palju rohkem tä-
 helepanu pühendada: maa nõuab lavakunstistundjaid.

Peetagu meeles, et õppeained, mille poolt se-
 minar läsku läheb harilikult keskkoolist, on ometi niisul-
 se kasvatusliku ja haridusliku kaaluga, et kuidagi ala-
 hinnata ei saa nende laiendatuslikku mõju seminari kas-
 vandiku arengule. Klaver, viiul, laul, pedagoogika ja selle
 ajalugu, didaktika, üksikute ainete meetodikad, süis kunst
 ja kehakasvatus, millele seminaris väga palju rõhku pan-
 nakse, praktiline töö harjutuskoolis; kogu õhtukond koolis
 ja õpilaste intensiivne töö organisatsioonidest isetegevuse
 alusel - kõik see loob väga omapärase õhtukonna täis elu
 ja energilist tööd. Seminari lõpetaja üldareng ei saa
 sellises keskkuses kuidagi väiksem olla kui hariliku kesk-
 kooli lõpetaja oma, kuigi püütakse mõne üldharidusliku
 aine õppimist.

Seminari kui kasvatusasutuse üldilme ainult või-
 daks üldnimetatud uuenduste läbi, selle juures aga ei
 kaota ta midagi üldise tasapinna mõttes. Võtame veel
 arvesse, et seminari pääsevad ainult parimad algkooli lõ-
 petajad ja selektsioon toimub tervelt kuus aastat.

Ühlatoodu põhjal tohiks olla selge, et seminaril
 peab jääma praeguse ilme: ta annab vaid põhjaliku-
 ma kutsehariduse, loobub üldhariduslike ainete sub-
 stantsist pagasist ja rõhutab rohkem reaalelu nõudeid.

IV

Ei ole võimalik siin kohal pikemalt käsitleda seminari kavala ettevõtetavate muudatusi. Juhin tähelepanu veel mõnele üksikule küsimusele.

Praegusel silmapilgul tarbitusel olev õppeviis ei võimalda ainet omandada põhjalikult: õpilaste teadmised on üldiselt süstli puudulikkud, töö pinnapealne. Siin pandagu maksma töökooli põhimõtted laiemas ulatuses. Metoodilises ja töötehnilises suhtes valitsegu uues seminaris kaugele ulatav autonoomia; töökorraldus põhjensegu õpilaskonna iseseisvusele ja initsiatiivile. Kuid see on omaette peatükk, mille selgitamiseks tahaks edaspidi pikemalt sõna võtta.

Võiks ehk veel kaaluda, kuidas tarvilikkud on praktilised ained, nagu aiatöö, mesilastepidamine, sulgloomade kasvatus. Seminari lõpetaja peaks ühte praktilist ala põhjalikult tundma õppima. Aine valik oleks vaba, õpilane peab aga vastava alaga ühenduses olevatest töödest osa võtma ka suvevaheajal seminaris võt mujal, mõnes eeskujulikus majapidamises. Tähtsustel tuleks võimaldada tutvumine majapidamisega palju suuremal määral kui praegu. Tulevikus peame praktiliste ainete tähtsust eriti hindama. Ei ole kahtlust, tuleb aeg, kus algkooli kava selles mõttes võetakse ümberhindamiseks. Ühes sünduslikeude aastate kasvamisega suureneb praktilistele ainetele määratud tundide arv.

Tulevane algkooliõpetaja peab praktilisi aineid tundma ka selleks, et isikliku majapidamise hundi saaks tead eeskujul anda ümbruskonnale rahvale. Et aed mesilased ja sulgloomad õpetaja tulu tõstavad tohiks olla selge, pealegi toob vaheldust ja lõbu nimetatud alade tegelemine. Väikemaajapidamine ei takista koolitööd vaid hoiab õpetaja elule lähemat.

Tähtis on praktikatöö laiendamise seminari

harjutuskoolis. Kolme või nelja komplektiga kool ei võimalda korraldada määratud harjutamist. Harjutuskool peaks töötama kuue komplektiga ja järgrühma jaotusega: I/II, I/II, III/IV, III/IV, V/VI, V/VI. Praktilise ajal oleks võimalus klasside või komplektide arvu suurendada poolitamise ja liitmise teel, kui arvestatakse ruumid seda lubavad.

Teenistuse seaduse järgi võib õpetajaametis kandidaat kandidaadi arvuks kuni ka on saanud 20 aastat vanaks. See nõue on täiesti vastuvõetav. Seda silmas pidades tuleks vastuvõtmisel seminaris sissepääsu võimaldada ainult neil, kes on vähemalt 14 aastat vanad. 14 aastase meesõpitama lõpetamis seminaris 20 aastase, täiesti suur koostööseadistuse ja pääseks praktilise-ajale 21 aastase, 23. eluaastal võib ka õpetajaks, naisõpetaja aasta vanem.

II.

Reservis on praegu 939 õpetajat. Kevadel kasvab see arv 438-ks. Raskem arvutada, kui palju vajab algkooli sügisele uue õpetajaid. Arvatakse sügisele määrati kohtadele viit 400 õpetajat. Oletame, et eeldataval sügisele leiab teenistust 480 inimest. Reservi jääks siis 258 õpetajat. Kui arvata, et 1933, 1934 ja 1935. aastal juurdetakse on kehtinud 410 õpetajaametis kandidaati aastar, nõudmine aga määratud 3. aasta jaoks oleks 560, siis peaks 1936. aastal reservi läbi dema.

1936. ja 1937. aastal seminarid enam ei anna lõpetajaid. Kas jääb siiski õpetajate ettevalmistus ainult pedagoogiumite?

Salgituseks lühem juurde tehti:

Jarmo

Aastad.	Reserv	Juurdekasv	Kokku	Katsete arv	Jäät reservi
1932.	998 *)	140.	438.	180.	258.
1933.	958.	140.	398.	160.	218.
1934.	918.	140.	358.	130.	168.
1935.	868.	140.	308.	130.	118.
1936.	818.	40 **)	268.	158.	—

Peaks selge olema, et ülaltoodud arvud väga tagasihoidlikud on. Õpetajate puudus annab esid kindlasti kanda aastal 1937, võib olla koguni 1936. aastal, sest nõudmine kutsega õpetajate järgi kasvab iga aastaga. Juba nüüd on määrata õpilaste arvu kasvamist algselt alamates klassides. Kõige väiksem oli õpilaste arv algkoolides 1929/1930 õppeaastal, nimelt 91979 õpilast, kuid 1931/1932 õppeaastal tõusis õpilaste arv juba 110 000 õpilasele.

Alljärgne tabel selgitab õpilaste arvu lükkumist kümne aasta jooksul:

Õppeaasta.	Õpilaste arv algkoolides	Klassikomplektide arv
1929 - 1929. **)	91 979	—
1923 - 1924.	100 763	3789
1924 - 1925.	118 909	3804
1925 - 1926.	109 003	3689
1926 - 1927.	101 018	3614
1927 - 1928.	94 901	3509
1928 - 1929.	92 839	3538
1929 - 1930.	91 979	3644
1930 - 1931.	104 909 ***)	3908 ****)
1931 - 1932.	109 034 ****)	3305 ****)
1932 - 1933.	—	—

*) R. II. 1932 a. Harmini sekretariaadi aruand. 1932.

**) Pedagoogiumi lend.

***) Andmed 1931-33 kuni 1929-30 Eesti Statistika k. "

****) Andmed 1931 a. "Õpet. L." Nr 41.

Sette juures aga tõuseb visalt klassikomplektide arv. Majandusliku surve tõttu ei taheta suurendada kulusid hariduse alal. Mahutatatakse õpilased kuidagi klassidesse, olgugi et ruumid kitsad ja töö takistatud käiskühitud tu-pades. Aasta või kaks saab veel samases olukorras tööta-da, aga siis peame paratamatult otsima teid seisukorra päästmiseks. Teist teed ei ole: klassikomplektide arvu tu-leb suurendada. Ühes sellega kasvab nõudmine õpetajate järele.

Meil räägitakse aga seminaride sulgemisest. Sul-gemise asemel peaksime uusi õpilasi vastu võtma semina-ridesse ja nimelt I klassi juba eeloleval kevadel. Argem unustagem, et 1936. ja 1937. aastal seminarid lõpetajaid ei anna. Avatakse eeloleval kevadel vastuvõtmine I klas-si, siis saab uusi lende alles 1938. aastal. Tõhtagu ometi esialgu kindlaks, kui palju vajab eesti kool õpetajaid lähema kuue, seitse aasta jooksul, siis alles otsustatagu seminaride saatus.

Jõõta õpetajate saatus ei mõjuta seminaride sulgemise küsimus, sest nelj aastat annavad seminarid uusi kandidaate.

Teeksin siiski ettepaneku kohata kaasvõitleja-te seisukorra osalisekski päästmiseks. Ilm. kandmu hoolt, et vanemad aastakäigud saaksid tööd esimeses järje-korras. Nii tegi, näiteks Saksamaa peale maailmasõda, kui kasvas töötate ar-voohipõhul.

Seminaride arvu otsustamisel ei tohi mõi-tuanded olla üksi majanduslik olukord.

Jäävad tööpoolest kõik muud asjaohud kõrva-le seminaride küsimuse otsustamisel ja tahetakse end juhtida lasta ainult majanduslikest kaalutlustest, siis võiks esialgu püüdnud ainult ühe seminariga ja ni-melt Läänemaa seminariga sulgemisega.

Läänemaa seminar asub kaugel Läänepü-

nt. Ligipääs on kõigiti rahendatud; kool on ligi 4 km
linnast eemal. Sõit Haapsallu niigi kaugematelt murka-
dest teeb lastele raskusi, sest sõiduhind on kallis. Õpila-
sel on iga kroon tähtis. Koolis peavad lapsed internaadis
aruma, sest läheduses on korterite saamine võimatu. Eiu
internaadis suurtes saalides - ega seda ometi eeskujuli-
kuks ei saa pidada.

Vaene maa ja ümbus ei paku seda, mis vajalik
vaimliseks kasvamiseks. Tulevane õpetaja õppimise ajal ei
kõhi ometi laste elada muust maailmast. Sel ajal peab
ta hingimata aruma kohas, kus vaimline elu liksub
kiiremas tempos. Pastarel korral nähtub noor inimene ja
tema arenemise jääd kängu.

Läänemaa seminari harjutuskool kannatab õpi-
laste puuduse all. Kindar tahetakse rühmid praktika-
tööd süvendada, kui kokku saab vaevalt kolm hõre-
dat klassikomplekti? Siin ei saa rahuldastatki prakti-
katööst juttugi olla.

Läänemaa seminar on kallis seminar, liig kallis
meie oludes. Ühe õpetaja ettevalmistus maksab riigile um-
bes 4520 krooni, kuna Rakvere seminaris ühe õpetaja et-
tevalmistus läheb maksma ligi 2310 kr. Tartus aga 2000
kr. Umber. Rakvere ja Tartu valmistavad 2 õpetajat umber
4310 krooniga. Läänemaal maksab üks õpetaja 4520 kr.
Ja ometi räägitakse Rakvere ja Tartu seminari sulgemis-
est ja Läänemaa seminari allesjätmisest. Kus on siis loo-
gika?!

Eiu Läänemaa seminaris on kallis. Õpilased ü-
hikodus on tänini maksnud söögi eest ligi 18 kr., samal
ajal Rakvere seminari õpilased maksavad umber 13 kr.
kuus. Tartu eiu on veel odavam.

Kahju küll, et omal ajal Uuemõlsa maeti ü-
le 500000 krooni. Jussistama avalikult - see oli suur
arusaamatus. Ja mõjad? On need siis eeskujulikud? Kau-

getki mitte. Klassiruumid on väikesed, neis on vähe õhku ja valgust. On väga küsitav, kas saab klassidesse mahutada keskmiselt - 30 õpilast. Ja omelti peab Läänemaa seminar jääma ainukeseks seminariks Eesti Vabariigis, ainukeseks seminariks - püüdnud produktiivoriga.

Jütarlaste ühiskodu on väga niiske. Ja rikub õpilaste tervist, tulevased kasvatajad süüvad siit ette ka sa. reumatismi. Maja on kolmekordne, kuid keskküte puudub. Ühiskodu pesutoas pesuvad õpilased oma pesu; puudub seminaril koguni pesuköök.

Kas tõesti ei saa Läänemaa seminarit ruume kasutada otstarbekohasemalt? Miks muakse Uuemõisa majadele õhviks - seminar?

Võiks tulla arvesse põlluköökool, sest seminaril on umbes 172 tüüru maad, millega seminar midagi ei ole osanud peale hakata. Vähemalt seminaril huvides, õigemini tulevase õpetaja huvides ei ole maad kasutatud. Võiks veel kaaluda rahvarühkodi avamise võimalusi. Säänduskool ei oleks üleannuse. Leiduks veel palju teisi võimalusi. Kursa ruumide arv on suur, siis võib sünni ette kutsuda mitu eritüüpi asutist, ja midagi ei takista nende sõbralikku koostööd.

Ei ole nende ridade ülesanne näidata kuidas kasutada Uuemõisa maad ja hoonete komplekti. Juhtivaks põhimõtteks ruumide ja maa küsimuse lahendamisel olgu Läänemaa elanikkude kultuurilise kasapinna tõstmise.

Nimetatud puuduste peale vaatamata on L. seminar oma ülesannetega toime saanud. Näidates puuduste, ei ole nende ridade kirjutaja kuidagi tahtnud alahinnata Seminarit rohkem kui 10 a. püüvat tööd.

VI.

Lõpuks soovitan kaalumisele võtta 1924. aasta

seminaride seaduse muutmise küsimus. Kui leitakse, et õpetajate ettevalmistus läheb riigile kalliks, siis võiks tulla kaotamisele nimetatud seaduses ettenähtud soodustused. Kaotatagu soodustused, kuid jäetagu tööle vähemalt kaks seminari. Seminaride asemel suletagu parem mõni üldhariduslik keskkool. Seda nõuaksin eeskätt sellepärast, et seminar annab palju parema ettevalmistuse ehk kui harilik keskkool. Üldharidusliku keskkooli lõpetaja on suuremas raskuses vastava teeristuse leidmisel, kuna seminari lõpetaja väljavalitud koha saamisel on palju lootustarotavamad. Eelpool toodud mõtted peaksid seda tõendama.

Peab märkima veel seda asjaolu, et seminari lõpetanud kodanik on ka perekonnale paremini ette valmistatud: kasvatusel põhimõtted ei ole tal nõõrad ja muusika ning laulu põhjalikum tundmine toob ellu palju ilu ja kultuuri.

Haroministrit peaks orneti kord asuma seminariide küsimuse lahendamisele. Praegune olukord rikub tööbuju ja takistab pedagoogilise mõtte arengut.

Kardan ainult, et minister otsustab seminariide küsimuse kui parteipoliitilise küsimuse, kahus riigi koolipoliitilisest üldkavast. Peab ta seda, siis kerhib õpetajate ettevalmistusküsimus mõne aja pärast uuesti päevakomale.

Või avandatakse juba lähemat ajal Eesti Vabariigi hariduspoliitilise kava, milles lahendamist leiab ka õpetajate ettevalmistusküsimus pikema ajavahemiku peale?

M. Gross.

Esimesed sammud tegeliku koolitöe.

Meie pärandarime seminari kaarduselt lõpuks ainult tugeva optimisimi. Kujutelmades meie juba varakult matkasime endi avara tööpolku togamail. Kõrke nähtut-kundut arvestades teadsime vaid et meil koolmeisterdamine on kõik tööt, kõik väga palju rahjakat vaheldust pakkuvat tööd. — Seda vähest muudugi mõne arhailise meesõdiga kolleegi ja lihtsahingelise maamehe arvel. Märsit too juurde pääsemine näis vaid ajaküsimusena.

x

Mõnigi oli kuus aastat klassist klassi libisend õhvarduste ja meelituste tõttu, ent ühegi suurema konfliktita. Meelitusiks muudugi osutusid kindel teenistus ja lai tööpõld pääte kooli lõpetamist. Need inimesed polnud saavutand küllaldasel määral iseseisvust, sest lootsid, et elu saab patta kergemini kui õpetajaid tunnis; on ju saäl kuhandaid võimalusi selleks rohkem.

Sellepärast siis mu mõnigi lõpetajaist leidis end asetatuna väga halba olukorda, kui küpsusdiploma kasutus tuli osuda ise oma elupöve loomisele. Seni oli vika harjutud tegema seda, mida oli kästnud. Niinid aga ei teat mis teha. — Kas lasta kõiki kuuli korraga oma elulaevukest kanda, juhtimata? —

Võib-olla oleks ehk lähend veel pahudelgi õnnelikult, aga äkki kiskuvad klassimini koolipoliitilised reformid jälgeatuse isegi mõnel vanemat õpetajal, ja noorte jaoks muutus maailm selle tõttu päris abitakeseks. Ei mingit tagatist tulevaseks eluks, tuli astuda koolipingilt ja kobamisi hakkata valmistuma rünnakuks. Ent igasugused lootused selle juures läha kaugesid...

Oli selge, et õpetajakohti on veel püüatud arvul, millest ei jätku kõigile. Nüüd oleks ju võinud ka rahuliku südamega asuda kodutalu tööle, või otsida mõnda muud füüsilist tööd, nagu on püüdnud tegema juba aastaid suur osa keskkooli lõpetajast. Sel puhul oleks jäänud ainsaks troöstiks: oleme kuu aasta jooksul saanud maksuta õpetuse ja mõnikümneks tuhat toetust riigilt, ega sellega midagi kaotet pole! Aga on siis iga seminari lõpetaja vanemal talu, või jätkub praegusel koondamisajajärgul vabrikuis lihtsat tööd härrasmehelikuks peetavale õpipoisile.

Ei midagi paremat, kui tuli paratamatult võtta osa mõistatavast „õpetajalaadadest“. Olet ju pakub teatavaid uusi elamusi - isegi vaheldust - sõita karjakaupa ühest vallamajast teise, „sipermaaditada“ rändalate viisi ja kullitada ainsaid koolipingilt järelejäänd rüüaid. Esimene maik aga möödusid valimisilt suus, ei sillerda meeleolu enam nii kõrgelt. Teekond vallavolikogu ette on tõeline, kasossa teekond „igale iseteadlikumale õpetajale. Pead samas, kus lovitakse sulle näkku su dokumentidest käekirjast ja kõigest, mis üldse kuidagi viisi erineb sab- loonsusest, oskama meeldivalt ja alandavalt käibuda volimseestete. Just nüümanse on tõelik, sest igal sammul ar- takse tunda, et nüüd võidakse teha kuidas nemad soovivad. Võidakse olla sinu vastu isegi suuremeelse!..

Talumees lõmitab ju instinktiivselt temast kõr- gemaiseisja järgel. Kus aga võimalik, näeks ta meel- di teistelt omaie sama, sest eestlase on ju viisa hingega - suudab kaita säilitada orjasegset ideoloogiat!..

Valimistel lastakse tunda otskohe ka ürgset talumehe ja õpetaja vastolu. Iga uut kandidaati kohel- dakse ettevaatlikult ja eelarvamistega. Kuniub ju tema- gi memendil ühisesse õpetajatuperre. Iga volimees teab, et õpetaja peab valitse, aga teab ka, et õpetajaga ei saa kundaigi läbi. - Ja kus sa võidki temaga läbi

saada kui ta lausa sinu silma all süisa suvel laiskleb
ja võtab niigilt raha selle eest?! Tema peab seda maks-
ma ju niigile ja samal ajal peabki sees töötama! Tei-
sed väimeliselt töötajad ei tule. — vähemalt talumehe
alalise nägemispüürkonda, õpetajal jatkub aga selleks
häbermatust! Suis veel: õpetaja mõtleb teisiti — ei otka
koosa talumehe pankrotti jood talule ega lausa hoian-
na õpetajate palkadevõhendamiseelisele. Kes võib aga
praegu kitsat ajal üldse teisiti mõelda? — Maamehe pee-
netundelikkus ütleb kotie: see on sots! — ja kotie ha-
katakse urgitsema tema olemasolu niidikesi. Kus sa
sellega! Sots kasvatab ehitate põllumeeste rohelist noor-
sugu! . . .

Muidugi ma ei taha kõsta eelte tervet õpe-
tajaskonda, kui õilsat klassi. On ju vägagi palju „kirs-
turaelu“ nende hulgas õpetaja - ümbuskonnas haale var-
hekorale.

Üldiselt on aga olukord nii ja noorel elu-
võoral kandidaadil on raske orienteeruda nois maa-
poliitilises keerukärges. Erat arukam suudab seda süski
kotie. — Kogemused on näidanud, et valimisvõitlus on ta-
gojärjekam sellel, kes individuaalsenalt suudab kati-
tada [moodsa võitluse taktika!]. Tegetikus elus pole ja
tarvit koolivõimlikku, ühiskondliselt talitajat inimest!?
Hääd õpetused häabugu juba parem õilishingeliste teo-
reetikute keelet! . . . Niidid käib kooliveli koolivelle ees-
rusik taskus ja sõidab ringi ümbuskonnas kõvemaid kor-
kurentte sotsialistideke tembektades. Kui seda suude-
takse teha veel veenas „rohelises muus“, pääsib mõnest
võpavast sõnast ja ümbusklikust maamehest on saand
teatavaite kandidaadete verivaenzlane.

Teadaigi, pole too võte algupärase, kuid kee-
gi Semisari lõpetaja ei tohiks niid larkuda nii sü-
gavale ajavaimu porri.

Nii võib jällegi demagoogia lüü otseda „fair play“ mõtte kaltsuküünal. Muidugi pole see mingi tänapäeva põlvkond uudis.

Ei hoiduta kiiki sarnaste võtete eest ka siis, kui on al juba kolm, vaid minnakse teise kaasvõitleja eest lei vappalukkest õngitsema. Minnakse ja sarnasel kombel kõigatakse ära mõnel teisel niidi otsas rippuvad lootused kohasaamiseks. Kus sa... võid näha et teisel läheb hästi!

Kõigist noist asjatuist üritusist võib saada vaid ühe õpetuse: mine õpetajavahimisele ainult siis, kui sul on ees händ „õnused“ ja ka siis, kui sul on kõhukas rahakott! Eluanker tahab ju vahetevahel maadida – siis lügu ta paremini!

Keegi ei aima, kus esildub tolle hukubar katju, kuhu vastu võib puruneda tema nii hellalt ja hooliga seniini koolis töötud eluäärduke. Elus võidab vaid see, kellel on teat silmapilgul parajai kombel häbematuurega pipardet anukust. Sellebõttu vaid üksikud eiivad au suruda pähe võitja loorberipärga. Ja kui näed mõõdukas enda taga sarnasujat ja kukud ise tema poolt ületet takistusite, kaotad hilgakese kaasasaid optimismit ja saad vastu natuke meeiekkibedust ja hoolimatust.

Võib-olla läks neil õnnelikumalt, kes kobe alul jäid kõigist sellest eemale – abiellusid ja sündusid muile alule. Neil ehk hakkasid elu tõusud ja mõnad ka kobe stabiilsemalt erilduma. Olguqi ka need elavad läbi peitumuse: kuus aastat tööd teat summas kindla eesmärgiga – milleks kõik? – Jarvilikke oskusi ja teadmisi neil alul oleks võind odavamalt ja ruhtemini omandada mõnest eritüübilisest koolist...

Kellel pole midagi võimatust tänapäeva
 kriisitaolis hankida omale tööd muul alal, pidid
 ju ka omelti kuidagi saama, jäädes õpetajakohata!
 Ja saidki kuidagi hakkama! Nalid võivad endid
 õnnelikeks pidada, kui said kusagil algkoolis prak-
 tilis-aasta arvestamiseks tarviliku norma tunde ja
 selle eest võivad tunda nüüd täit kõhtu ja saada
 veel veidi taskurahaagi. Mõnelgi pool leidub tööga
 tümendeid õpetajakonnas haasovulikkust, soetades
 oma kavalat arvel väheldast teenistust mõnelgi tegu-
 võimsale noorele.

Muidugi ei saa eitada kõige selle juu-
 rest teat omakasupüüdiikkuse maiku. Aga pole mi-
 dagi parata, praeguse aeg lubab seda. Ja see sün-
 nib ja õitsab tagapõljal - mõnelgi töökute renditak-
 se omast armust natuke tööd.

Kui nüüd töötada ja kullutada näijapal-
 ga eest täit energiat ning kui selle taga paistab veel
 mõne taskukuhvisid, küsivad jällegi - milleks? -

Kuid ega omelti hädadest saa mööda
 hüüda! Peab need kas ületama või neile alla van-
 duma! Selajaseimas südamesopis kantakse ikka ko-
 tusi saada kordi teostama neid kavatsusi, mille var-
 jul tüüriti näija koolipingilt.

Nüüd ise tegeliku töö juures mõistetak-
 se vast paremini, miks murrab õpetajaid ruttu too nar-
 kava töö; tümendamise ja elust võotransdumise. Oles
 varemgi näinud mõnda noort maõpetajat mõneaasta-
 se töö järgi vaibumas vaimumõnksi kurstunne. Ei ku-
 le selle põhjusi otsida alati ainult isiku juurest.
 Töö on juba neil sarasane, millele ei pea isaliks vas-
 tu. Õppetöö nõuab oma, seltskonnatöö oma osa: iga-
 päev kümneid nitske läbi vaadata, tunnuid ettevalmis-
 tada, laulu- ja näidendidharjutsusi pidada. Ühngimata

V. Daam.

Meie elust.

Praeguse intelligentsi otsustada on, valida kaks tee vahel! Kas valime tee, mis läheb metsade, kivistikkude ja rögastikkude kaudu kõrgele mäele, kust võime näha homimüüpäikese kevadist sädetust ja helkivate pilvede sõra, või sammume alla orgu, mille kohal kasvab raske udus, tumse mahu me tulevik.

J. Meri.

"Olion" 1931. 5-6.

3.
Kiüs! Kiüs! Kiüs!

Ja kaevad all varesedki küsivad küsudes: kiüs! —
Kui epideemias näib olevat kogu olemise organism — läbi maast, kaudu südame peaaigusi — ainsa puhta depressiooni —
Oo seda katvatust, oo seda verevaesust, oo seda naiselikkude südamele mõnestamist! —

Ja mure lööb siis otsaette jälje. Otsimist nii väga harva veel näeb argipäeva olemise radadel. Juba kõduisemisprotsessist kerkib mürkaure — lämmatavaid haase.

Jää, needki, kes ükskord lopsakamalt kaduuband ohtu, nüüd teinakaseliselt halavad — kui tahmata resignatsioonis. Ning teine pool? — need härrandlikult suplevad elujõus — pääle meid või tulgu veeruputus! —

— Nii tahmata tuleb surd kõige üle parana suur küsimine: on Kauka-Jumala pankroti häda sünnitus too vändjas, keda hüütakse Eesti intelligentsi hingelise-vaimliseks ideoloogiks? Ei — põhjus peab kindlasti olema ka mujal. Võmmake mikroskoobi alla mõid mõtmed värvil püüdnud meie vaimlisest organis-

müst ja siis mõistetakse ehk mõndagi. - Eks saageli ole suurte haiguste põhjused nii väga mikroskoopilised!

2.

On meie vii! kond ju üks tugevamaid põhikõnnu intelligentsi elavad maskid. Järnen kõhemaat meie vii! konna kesk- ja noorpõlve. Erat kõike need looburid väga kindlapäruiliselt võib kühitada nende mood-
sategi tüülitaga: vanurid, keskurid ja noorurid. Nõng neid tabutab sisemiselt rahest laiem kurbus kui nooreestlast ja põhjakaartlast.

Näib, et kõike kolme on hakand kühastama mood "suurima kujud" - "Põrund aru" ja "Ogulinah-
na" prototüübid (kui igakord seda massuvaamugi siis oleks!)

On unustamisel see loosung - olla rahva väimline juht - hingelisväimliste elamuste kasvataja-
sepad roostetamatute väärtuste sepikojast. Lugupeetud kaasvit! - see pole ometi pekk noorustuulte laine-
tus! Eks väimline põud puhu kui kõrbetuul üle noore Maarjamaa. -

Ja andestage - aga mulle näib, et isegi mood vastsemad, need tulevat kevadet, sast lenda-
vad ning nende kurasgi ehk järgnevadki rändlinnud on veel rahem immuunsed kõrgemineku tee eest.

3.

Dikkamööda on hahtund kui seletamatute unelmate kühda mood kius aastat. Joonas esiti ehk mõnel jõi ihusse kui tüüsi paik ja kellel õpilasena ka seal midagi polnud - see ei tunnud pärastki näitga-
-jansu, ning kolmandad mõne aja raplesid vana auru-
ga - kuni lõpeks ühiselt jumatarabus kui mägematu le-
ping tehti ja sataja mõeldi: ah tubli, et see verisuli

vaatamise aeg on läbi - raputame kord sile hingelis-
-vaimeline painaja - oleme ju nüüd elulähedased täisverd
realistid - mis on meil ideedega tegu. Veel tasemini
süü osistati ühest poolt: annaks taevast istma alla pe-
rekontra pehmeid patju, pisikest brooni seltskonnas
ja õnnelike juubelite lähene mist. Teisalt taas: saaks
sõltida türgitüvori et hinge tuhmendada ja rüvetada
„seltskonna tegemise“ vahel oma hingekultuuri tõsta mõ-
ne veinipudeeli ja kohaliku iluduskuningsnaga.

Ja kolmandast korrest küpatab vana koolivend -
- Ah tüdimus - töötüdimus, mügitüdimus, noistatüdimus
ja - elutüdimus. Aller - passé - las lähes püha! Ma loen
ta näalt alistuva kibeduse jõe ja tõdvaks on jäänd kõr-
edki kõrgelt loomisest. Need suured sustamata käsimu-
sed näitavad õnnestavat. See korvise kibeleu rahutus i-
hus, mis nõudis selgitust nõuda tõetõsinise ohtuist rada,
või - püü elutunaha tuhmestata - on nüüd teel nõi-
se poole. Hääbub vaimline kõrgapõnge. Järski - las sul-
gen silmad, mis omer rahu on ähki - kui kuzastad rannu-
tus - ah - aller - passé!

Nüü leivame moodramandini tänapäeva tüüpe,
kes keegi ajalukku ei toina - eks ole omataoline seisuse-
utkus ja isand hoidku neid millegagi punitumast,
mis enam peaks olema kui paha seltskondlikku koorni süü -
- kui ei kõimpeita, nemad nina - süü vähemalt endin kõr-
vat on vahu - olebi kõgepata tõnnitend kitarri, millel pole
resonantskasti. -

Oo jaa - unustasin ähki ju päris - need-
kes pretendeerivad meie rahva südametunnistuse hää-
lele olemissie - eriti meie pere nooremad karjas. Nõr-
kadet jagadet - kui kõik muu liig vorkov ja igasaks
hõõtab kufureda, siis kuzagilt päälinsa sfäärdest tu-
levate huulepubarogute käes upitatakse mõid puna-
reid ja rohkeid lipukeid / meist esimene tahab laevine

olla viist inimtaastuse ja filantropismi eilsu ideaaliga, keine aga püüdnudvustliku sivi-must-valgega. Sääb rahvuskus ja noorsotsism tõita püüavad mingit muistset laertist ja noorusu kehust kasvand kähkide-rehvade täristamist suunivat ideoloogiat. Ei mitte ühtki Jaaralinnas ja Rakvere ilma materis - koolmeistri tegehtud tööpõhul tehakse nii seda kaks (ajahugul). Sõnede vachustundetuse juures pole imestada na nende proletariaatist ning koolijuhitlikku päätiskaudsust - ja aiva ergos antakse siis noia võimalist väärtusekasti -

Ma ei ühdiata siis - vaid mõtlen mõningaid sümaborkavaanoid nähteist ja teinakt kvantitatiivset tõtku.

4.

Küsitakse: millest see siis kõik? Jäis on siis äista kaduma läinud? Ja vastus pole vähem küsimusist. Vab-olla - meie kõug on halb - võt: meil vaiitsevad veel võitmesaja aartored ajaloo väinud? Ei tea. Ent ma arsin neid pisikesi põhjusi.

Kutku on jäänd too karmu nõudlikkus endis juures ja oma otsingute turjat? Teistelt mõnane taeva maapeale toomist, ent iseeneselt ja oma pisikestele taistmisile jooksme järele kui kasvatusliku võhikusega, oma oma ainsate püüvate beebile. Ei juleta seada ülesse karmimaid nõudeid, sest siis peaks ermast ja lüga palju pingutama - oma pehmest ja ühta veel puuri purevast minast peaks siis ju raudsete kõbega kinni haarama - peaks iseeneselt üle karmilt isandaks hakkama - peaks koguist mõistma ja karistama. Maideklame sotsialistliket ajastul, kus ainsat võrkakse teistelt endale - harva aga pruugib bolshida vastupidit.

Ming edasi - kutku on jäänd opositsioonist kõva väim? Hüütakse kõbete olevale ja müüvale kääristis - aamen, et siis ermast süübitult taos oma kar

pi vedada - Ah, ehk teised jända ja võitle - meie ju
 ikka oleme veel see tasakaalus ja ratsulik intelligent-
 osa. Päämiselt sellest jõugust siis võrsuvad need suured
 kõigea kompromissitajad, lüü sagedased kompromis-
 sid on aga värsid tüüpide tunnuseid. Järeleandvaid
 leppimisviisi on kerge teha, kui püüdnud kindla ehitat-
 tega isiklikud väimusuuritud. Lüü anusaajad
 ollakse kõigest ja kääakse lihtsasti lotte loogika fraasi
 järele - oleme juba nii arenenud, et seda enda üm-
 ber eksisteerivat piselti juba nii üleolevalt mõistame
 ja mõistmisele järgnevad loomulikult - andeksand. -

Ja suur avalikkus annab drastseid mustreid
 eesotras mõne haridusministri, pastori või rahvasaad-
 kuga. Mis on siis üks väike silma kinnipigistamine, ü-
 leaia loomine, fiktiivne või apaatsus väimlistele
 liikumistele. Nii pikka riveleerub hingelis-vaimline tung-
 lemise - iga siseelulise arengu eeldus ja põhvi.

5.

Õesti inimese on sotsiaalne loom! - Teise
 sõnaga: karjetaja - püüdnud karjane. Vaadeldes meil
 avalikkus ehk väimlist liikumist, ei kuule meie kurgagi
 kõneldavat inimesest vaid - inimestest. Subande
 erivõrkelise ja sisemiste komplekside mikrokosmoseit
 on oleviku teleskoop keeratud lüüga kaugete - mak-
 tokosmos alla praegu lüüga põnevalt akuitse. Ei mär-
 gata, et moodsa teaduse lipud tegelevad praegu suur-
 rima intensiteediga aatomite ja molekulide vahlas.

Kogu materialismi ja kasarmufilosoofia
 vastu peame pöörduma tagasi iseenda juurde - ko-
 gu karmuse ja kannatlikkusega. Meie isikliku ilma-
 vaate joonel - ainult iga üksiku - endaleitud teel võr-
 vad laheneda kuisid.

Olulistest eluvahetest kõikumise juures peab üh
kindlam olema võimaline põhi. See võib karastuda
vaid isikliku Jumala otsingute näidis.

| Ma ei taha kuidagi alahinnata majandus-
likke ja sotsiaalseid nõudeid - vaid nende primaar-
set tähtsust eitan. Inimesed on loodud - mitte va-
tuplaid |

Meie ei ela enam skolasrika ajastul, mis ei
böde kui sütaan üle võimaliselt küpseva nooruki bö-
mati. Peame oma elust, südamest ja ajast 15E ra-
ja vedama olemise suurte veendumuste teeraja - mu-
paha on vaid õpetlik kool - ajaloost ja taktikast.

Peame looma-leütama tolle südame ja a-
ju maksik-mõtte, mille ees ise oleme kui tükki
marmorit suure meistri käes ning kord loovutama
peame omapoolse seltskondlikult sädeleva mängimise
se nende mõtetega.

D. Nuck

Kas olla või mitte!
(küide viliistlasküsimusest.)

Lõpmata vähe oleme huvitunud viliistlasküsi-
musest! Oleme seda peidutanda vaid siis, kui jälle
kord järjekorralised viliistlaspäevad paar tundi päälle või
jätkeututavad koosteleku algust 335-e liikmelisest viliist-
lasperest on Seminaris aita kodirägasõtkku ehk vana vana
6-7 (loe: kuus, seitse) saasvõitlejat, ja kui olema
summani kädid ning silmadki valusaks vahitud kut-
subute ootamisest. Süüta oleme maelekebeduses pusa-
duband väid Vt! K! liikideerimisüsimust ja jätkand
kõrvale põhjatuuna sarnavõtu viliistlasküsimuse kohta
võidse. "Samaagi" veengudete ei ole vahitud me sõna-
võtt. Kuid vahitud tundub illekatusega müüd,
kus heifumas õhus sarnulekka, pääkõhale keetemas
rongapõõsi ja eemal kühakse viliistlasküsimuse -
müüdugi Rakvere seminarile.

Seminaris ei ole vahiti enam! Samaagi peab
oma olemasoleku otverdama korrapäeva deemonitõule
võlelele: üleproduktsooniile, tööpuudusele. See
on kurb kõik seminariperele ja seminaris viliistlas-
kõnnute. Vahiti meija tapsil on põhjust keisata!
Kas olla siis meilgi viliistlasküsimus? ja kui
olla, siis kuidas?

Müüd arvakes saab Vt. K. liikideerimisüsi-
muse praegu kõige vähem kõne alla tulla. Olukord ja
aeg kõnnutavad: peame olema! Seminaris sul-
gedes Vt! K! illesanded ja tööpõld aina talenevad.

Oleme seni kädid kõik oma kaugebe
tagemaade teerajule ja sinna jäändki. Kuid vast

saabume säält kunagi tagasi ja liitume veel kord ühiseks ringiks noorusmäärstiste lõkkestule ümber. Ja me saabume kindlasti! Saabume siis, kui lõppend me asukeldused soode- ja rabade taguseit tööväljut, kui rajatud patjud alatud teed ja patjud jäänd poolteligi. Kui oleme annud enesest kõik mis oli meil anda, siis saabume kord tagasi noorusmäärstiste, selle imelise jõu allika manni - vast mõistame siis üksteist paremini!

Kui aastate eest meil vilistlasküsimuse alal tehti esimene reaalseid samme VIL! K! asutamise näol, olid ajad ja arusaamisedki teised. VIL! K! eesmärgid ja tegevussuunadki suunati selleskohtaselt, VIL! K! pidid eeljoones olema kooli ja selle õpilaskonda aineliselt ja moraalselt toetav organisatsioon ja alles siis omavahelise sideme pidaaja kooli lõpetajate vahel. Nüüd, kus kaotamisel Seminar langeb kõrvale esimene ja seni tähtsaim VIL! K! ülesanne, jääb vaid too teine, mis seni VIL! K! ülesannete hulgas ikka jäänd kaanplaansile. Kui VIL! K! tahab jääda Rakvere seminaris vaimu kandjaks ja Valge Maja laste ühendajaks tulevikuski peab ta teidcerima omi eesmärke ja ümber kujundama oma tegevusegi.

Vil! Kogul on seljataga tööriiske mõneviki. Oma eluböö on VIL! K! teind siis, kui kord trükipressist vältja kibiseb viimane poogen Seminaris albumist ja sedagi ei tohiks vististi kava oodata - eeltööd edesevad!

Mulk teistigi algatusi on viimaseit aastait jätkud, olgu neist:

1. Vilistlaskonna aastapeod, mis tulevikuski peaksid il

ma väl! + ühesanneis kutka ja toorna kaasvõitlejaid aas-
tas ühesis sütuks lõbusalt kokku endisesse "Valgesse
Majja".

2. Välistlaskonna suvepäevad, mis küll vast eelolevat su-
vel telavad esmakorral teostamise, ei võiks tulevikus
väi puududa väl! K! lookavast. Usun, et kõik ette-
me paar ilusat suvepäeva, et kokku sõita kuragile ilu-
samasse kodumaa murha ühiseiks mõtteavaldusiks ja
uue jõu kogumiseks. (Need võiksid kujuneda ka len-
dude kokkumispäevadeks.)

3. "Jarmogi" ei peaks lihvadeetuma, vaid me ühise pä-
randisena Seminariperelt, välistlaskonna täatehandedja-
na, tulevikuski võrd või paar aastas, käesoleva või
eeskujul, olema kaasvõitlejate mõtteavalduse paigaks.

4. Vähe ei ole, meilaki, kes väl! K! ühesanneis arut-
lusel on eksinud omis mälestisiks seminariaegseisse mat-
namälestisiks ja võimud end välistlaskonagi tunned
ühiseina kujukihtlaseina ja laulukooritavaina matku-
teina, koti seijas, kepp käes Pruuna kõrvetel, Oke-
pää ja Jäärja kiskudel, või Saaremaa kolmuseil
maastel - ootame nüüdki kevadet!

Ja paljust muistki on kõneldud. On kõnel-
dud välistlaskonna suvekodust, väljamaa õppereisu-
dest, täendurkusest ja mõnestki muust ühis-
ettevõttest, mis minule tundub praegu veel kauge
tulevikumuuksikana. Kuid ühte tahaksin süüsi us-
tuda ja nimelt seda, et meil jõtkub tahet ja jõu-
tu koondumiseks ühiseise teovõimasse kaasvõitle-
jateperre - väl! Kogusse ja ei saäl nava valitseb
vana Rakvere seminarü õilis naam!

Kavatselava
R.Ö.S. albumi
sisu.

I. Rakvere õpetajate seminar vene õpetajatele

| 1912 - 1918. |

1. Asutamise ja üldine arenemine
  - a) Seminaris ülesanded ja sihid,
  - b) Seminaris töö vana hoones,
  - c) Seminaris hoonetehitamine,
  - d) Seminaris uus hoonetehitamine | 1915 - 1918 |
  - e) Seminaris õpetajad,
  - f) Seminaris õpilased.
2. Õpilaste mälestusi vanaaegsest seminarist.
3. Seminaris tähtsus ja mõju eesti rahvuskultuuris
uus arenemisloos.

Ettepanekuid kaastööde tegemiseks on tehtud
dr. Orlovskile R.Ö.S. kooli nr. 1. Erdete, St. Andree
senile, J. Lummele, R. Pennole, E. Rosenbergile, J.
Andersonile j. l.

II. Rakvere õpetajateseminar Eesti ühiseisuse
pääsül.

1. Seminaris avamispeaõht.
2. Seminaris õppimise mõisad.
3. Seminaris praegustes ruumides:
  - a) õppimise üldine arenemine, töökäsitamine,
õppemüübid jne,
  - b) õpetajad,
  - c) õpilased.

õpilaste isetegevus

5. Õpilaste mälestusi seminaripäevilt.
6. Seminaril õppe- ja kasvatus töö suursaad.
7. Seminaril algkool.
8. Seminaril vilistlastekogu.
9. Seminaril ametnikud ja teenijad.

Kaastöölised on palunud kv! kv! dir.

V. Raam, J. Parjõgi, E. Pallas, M. Brandt, J. Sak-
fas, K. Viitip, K. Blum, J. Kiviha, L. Pätt, J. Lee-
mets, A. Nurk, A. Neudorf, E. Põun, H. Juntman,
A. Vässi, E. Saage, P. Kokk, V. Raam (noorem) jt.

1922 - 1932

ksõil! ksõil!

Alfred Parinbak.

Hilda Pikat.

Alice Joeningas.

Allide Kaber.

Jida Neiman.

Amilde Ottender.

Helga Steinberg.

Mäletab

Q. S. D. K!

Teateid kaasvõistlasist.

A. Venemaalastest lõpetajast.

I. lenda 1916 a.

1. Kuusk, Alfred - Peeri algk. K-Järve.
2. Peemets, Voldemar - Estonia orkester Tallinnas.
3. Riis, Jaan - Viru-Jaagupi.
4. Saarman, Märt - Tallinnas.
5. Penno, Rudolf - Riiigikogu Tallinnas.
6. Steinman, Nikolai - Kanada.
7. Raud, Voldemar - Viru-Jaagupi.
8. Erde, Johannes - Lüganuse täienduskool.
9. Juubman, Aleksander - Rakvere.
10. Verksel, Sõnis - Tori.
11. Hansen, Osvald - Kalevi pat. Tallinnas.
- + 12. Freudental, Eduard - teadmata.
13. Stokberg, Rudolf - arvatavasti Vabadussõjas langenud.
14. Vilberg, Karl - teadmata.
15. Reisenberg, Jaan - surnud.
16. Lillakas, August - surnud.
- + 17. Toomasson, Jakob - surnud.
- + 18. Uudemann, Arnold - teadmata.
19. Enso, Rudolf - Jõhvi ühisgümnaasium.
20. Aas, Teodor - teadmata.
21. Brónžov, David - teadmata.
22. Komarov, Antonov - teadmata.
23. Strod, Ivan (leedulane) - teadmata.
24. Varinskis, Ivan (jahnis) lätlane - teadmata.
25. Pakk, Valentin - teadmata.
26. Narodovskij, Ivan - teadmata.
27. Sidorov, Eugen - teadmata.
28. Tšerov, Grigorij - teadmata.

29

30

31

II lend - 1917. a.

1. Remmel, Aleksander - Tehnika güm. Tartu.
2. Tomberg, Richard - Tallinna.
3. Rummo, J. - Vesthoimi güm. Tallinna.
4. Ahberg, A. - Tallinna.
5. Vahster, L. - Rakvere.
7. Simmo, Gustav - Pärnu.
8. Saage, Arnold - surmud.

{ nimekirjast puudub osa }

III lend - 1918. a.

1. Andreeren, Nikol - Tallinna.
2. Eeman, Arnold - surmud.
3. Jackson, Ernst - Sp. Iõrvas.
4. Juuse, Gottlieb - Uuriku algk.
5. Juuse, Nikolai - Iisaku algk.
6. Kress, Richard - teadmata.
7. Lang, Helmut - Kohala algk.
8. Nägar, Arnold - teadmata.
9. Põrko, Ernst - teadmata.
10. Vürman, Aleksander - Tartu.
11. Nassilof, Fljõrod - teadmata.
12. Melnikof, Paavel - teadmata.
13. Subbota, Aleksander - teadmata.
14. Šurallef, Ivan - teadmata.
15. Šupalof, Nikolai - teadmata.
16. Vladimirof, Anton - teadmata.

B. Eesti iseseisvuseaegseist lõpetajaist.

Eesti iseseisvuse ajal, s.o. 1918 - 1932 a. kevadeil on Rakvere õpetajate seminar välja lastanud kümme lendu 283 lõpetajaga. Või! Ki! juhatusel olevate andmete järel on Seminaril lõpetajaist koolipõlvi tegevuses 174 kaasvõitlejat, surnud 7 kaasvõitlejat, koolipõlvi loobunud | abielulised, muule elukutsesse sündunud | 53 kaasvõitlejat ja praegu kohalal 19 kaasvõitlejat | abijõududena töötavad ja kaitsesväetööajal viibivad ksv! ksv! kaasa arvatud |

Lõpetajate nimestik ja elukoht.

I lend - 1922 a.

1. Kiis - Alavere, Magda - õp. Sangvere algk. Mõõ p. ag.
2. Krikk - Angus, Anete - elab Tallinnas | abielus |
3. Pau - Bachman, Heleene - abielus, elab Tartus
4. Lindman - Freiman, Heleene - abielus, elab Tallinnas.
5. Kaber, Selma - üliõpilane Tartus.
6. Komp, Herma - õp. Võhma algk. Paimse
7. Lauri, Linda - õp. Sangvere algk. Mõõ p. ag.
8. Poom, Juulie - õp. Rõna algk. Koeru.
9. Põld, Helga - õp. III algk. Tallinnas.
10. Püss, Helmi - üliõpilane Tartus.
11. Vika - Rouss, Emiilie - õp. Samsalu algk.
12. Rumsberg, Anete - õp. Järvi algk.
13. Soone, Siida - õp. Vira jaagupis.
14. Freiberg - Fortental, Antonie - õp. Narva II algk.
15. Urbus, Hilda - õp. Aegviidu algk.
16. Kingas - Rühkel, Milde - abielus, elab Rakveres.

II lend - 1923 a.

1. Johanson - Annus, Elviide - abielus, Unnukse, Kairi.
2. Masselgreen - Ernits, Hilda - abielus, elab Helsingis.
3. Kipper - Eßbaum, Felicia - abielus, õp. Piharistil.

Jarmo

4. Jaam, Vanda - õp. Karistu algk. J. Jaani.
5. Rebase - Kadarpik, Alide - abielus, õp. Lasila algk.
6. Mikker - Kullik, Franziska - abielus, elab Viljandis.
7. Iovo - Kalfusto, Elfride - abielus, õp. H.-Jõesuu algk.
8. Heino - Lindman, Natalie - abielus, õp. Rakvere II algk.
9. Jaanisto - Lehtmets, Anete - abielus, õp. Elva algk. (?)
10. Pott, Elisabet - õp. Viljandimaal.
11. Parinbak, Alfred - †.
12. Pihat, Hilda - †.
13. Raudsepp - Posti, Elfride - abielus, õp. Albus.
14. Strauss, Erich - juht. Mädapea algk.
15. Lõvi - Rebase, Hilda - abielus, elab Rakkes.
16. Suurman - Sutter, Marie - abielus, õp. Kadriõa algk.
17. Takjas, Toomas - agr. Kadriõas.
18. Sukis - Talpsepp, Miina - abielus, õp. Sonda algk.
19. Jamm, Evart - üliõpil. elab Tallinnas.
20. Freifeldt, Luise - kohata õp. elab Rannul.
21. Jupp, Jenny - olevat abielus, õp. H. - Jaanis (?)
22. Puuman - Väino, Magda - abiel. elab Rägavere.
23. Samsin - Patti, Heleene - abielus, õp. Mädapea algk.
24. Lillebach - Villig, Juuli - abielus, elab J. - Jaanis.
25. Viikip, Karl - juht. Lasila algk. Porkuni.
26. Mikker, Elsa - õp. Pärnumaal (?)
27. Strauss - Käse, Linda - abielus, juht. Pajusti algk.

III lenda - 1994 a.

1. Oalbau, Karl - üliõpil. Tartus.
2. Bastig, Anete - õp. Rägavere algk.
3. Blum, Karl - juht. Simuma algk.
4. Hammer, Johannes - juht. Viipula algk.
5. Hübner, Valdem - juht. Püssi algk.
6. Tepp - Jakobson, Alice - abielus, elab Narvas.
7. Järvell, Amanda - õp. Muuga algk.
8. Klemets, Justie - kohata õp. elab Tallinnas.

Jarmo

9. Komp, Salme - õp. Porkuni Raeküla algk.
10. Koort, Artur - õp. Püüaku algk.
1. Hübrer-Käärt, Natalie - abielus, õp. Kadriina algk.
2. Jõksus-Kümnik, Elise - abielus, õp. Rohu algk.
3. Stöckerius - Lehtmetz, Elfriede - abielus juht. Vergü algk.
4. Ehrlich - Lamvol, Meeta - abielus, õp. Aaspere algk.
5. Lamvol, Wilhelmine - õp. Varangu algk.
16. Passur, Friedrich - juht. Haljasa algk.
17. Martinson, Lúdia - elab Venemaal.
18. Pelfeldt, Richard - õp. Vihula algk.
19. Jaakson-Rütsberg, Anete - abielus, elab H.-Jõesuus.
20. Saukas, August - õp. Kehtra algk.
21. Surp, Viktor - õp. Paldiski Ühisgümna.
22. Toomingas, Ailce - +
23. Salpsepp, Agnes - ?
24. Kurs-Verber, Elsa - abielus, õp. Väinjärve algk.
25. Veinman, Johannes - juht. Põdruse algk.
26. Vihman, Jenny - juht. Rääsa algk.
27. Stöckerius - Vilberg, Marta - abielus, õp. Kohala algk.

IV. Lend - 1925. a.

1. Aarman, Marta - õp. Iudu algk.
2. Aurs, Karl - õp. Iuri algk.
3. Hirsfeldt, Ants - juht. Vohma algk.
4. Salpsepp - Hõbemägi, Emilie - abielus, elab Sakkimaa.
5. Kaber, Ailide +
6. Kaastkov, Lúdia - õp. Aaspere algk.
7. Küsel, Ella - kohata õp. elab Rakveres.
8. Kiviha-Jandrei, Jakob - juht. Viiristu algk.
9. Laane, Johanna - õp. Siire-Jaani algk.
10. Lillvorst, Bernhard - õp. Suru algk. Harjumaal.
1. Leppüksman, Salme - juht. Määni algk.
2. Lätt, Lúri - juht. Aa algk.
3. Nõmstak, Aleksander - õp. Kohla-Järve algk.

14. Nõmatak, Martin - juht. Pumbioja algk. Pärnunaal.
15. Puhk - Palm - Qretchers - abielus, õp. Palmse algk.
16. Peterson, Olga - õp. Vergi algk.
17. Kaasman - Pruus, Ella - abielus, elab Kõrmas.
18. Puusepp, Ella - õp. Malla algk.
19. Kleesman - Päve, Metta - abielus, õp. Haljala algk.
20. Loun - Rütel, Erna - abielus, õp. Simuna algk.
21. Roosvald, Albert - üliõpilane Tartus.
22. Saar, Ferdinand - õp. Haljala algk.
23. Sõster, Aluis - õp. Kõisa algk, sindi. Pärnunaal.
24. Salpsepp, Marie - õp. Kõrmas algk.
25. Surp, Snida - õp. Peebu algk. Paistu.
26. Kaasik - Vüdorf, Luidia - abielus, elab Padus.
27. Vüberg, Pauline - õp. Nenevere algk.
28. Prütberg - Vühman, Salme - abielus, elab Järvi k. Võh
muta o

V. lend - 1926. a.

1. Reijo - Alber, Linda - abielus, elab Kuringsakülas.
2. Saukas - Bastig, Liusa - abielus, õp. Põssi algk.
3. Qrustam, Salme - õp. Kohkla algk.
4. Jakobas, Helmi - õp. Loobu algk.
5. Kaalep, Karl - juht. Kavastu algk. Tartumaal.
6. Kask, Leida - ?
7. Einman - Kieeman, Minna - abielus, elab Lake k.
Võsu.
8. Korodi, Helene - õp. Järva-Jaani algk.
9. Kristjan, Johannes - juht. Dagani algk.
10. Kärje, Jaak - juht. Soiba algk.
11. Leemets, Jaan - üliõpil. Tartus.
12. Salpsepp - Vargu, Hilda - abielus, elab Rehtas.
13. Peterson - Lopin, Natalie - abielus, elab Lauras.
14. Luks, Siida - õp. Aõnnume algk.
15. Maasikas, Leida - õp. Pirtse algk.
16. Mursak, Alma - õp. Võieni algk. U. Vändras.
17. Jakobson - Fels, Luidia - abielus, õp. Tartumaal.

18. Jürgens, Vilhelmine - kohata õp. elab N. - Jõesuus.
19. Heiman, Ida - +
20. Otsa, Pauline - kohata õp. elab Palare k. V. Roelas.
21. Paalberg, Nelli - õp. Niinistu algk.
22. Hlvilo (Päider) - Johannes, õp. Aaspere.
23. Pihov, August - õp. Maria l. 3. e. algk.
24. Rosenbaum, Bernhard - õp. Pihuta algk.
25. Saar, Liusa - õp. Hiumaal.
26. Kvalep-Jambur, Alma - abielus, õp. Kavastu algk.
27. Soomel, Liusa - õp. Laekvere algk.
28. Iroks, Venanda - õp. Eipri algk.
29. Soomängas, Eerika - õp. Pihuta algk.
30. Udrük, Linda - õp. Hiumaal.
31. Ams-Piiberg, Anele - abielus, õp. Veltsa algk.
32. Vollmüller, Friedrich - õp. Põlvi algk.

VI lüüd - 1927 a -

1. Bakkoj, Heleene - õp. Kulisa algk.
2. Böckler, Selma - juht. Maria l. lastekodus.
3. Hirsfeldt, Helmi - õp. Võhma algk.
4. Hübner, Selma - õp. Põlvi algk.
5. Jalakas, Leontine - tagasaraõp. elab Rakveres.
6. Laase-Korv, Heleene - abielus, elab Särkus.
7. Kupfer, Elise - õp. Sümusti algk. Jõgeva.
8. Lahi, Richard - õp. Varnja algk.
9. Landsman, Adeele - elab Vaekülas.
10. Leesman, Ellinor - õp. Sisaku algk.
11. Läänsen, Anna - õp. Smastu algk.
12. Mäe, Salme - õp. Kloodi algk.
13. Neudorf, Artur - õp. Aruküla algk.
14. Nürk, Arnold - juht. Rakv. sem. harjutusk.
15. Borgström-Nõmtak, Milli - abielus, elab Saanis.
- Lütkane-Oolep, Agnes - abielus, elab Kändlas.
- Ottender, Amilda - +

18. Pefelbat, Roman - juht. Võsu algk.
19. Pikkhof, Leida - õp. Porskovo algk. Siitaku.
20. Ploom, Meeta - õp. Salla algk (?).
21. Postus, Helene - õp. Püsti algk.
22. Poom, Marta - õp. Tartumaal.
23. Schönberg-Pung, Amüde - abielus, elab Sallimas.
24. Pärrik, Robert - juht. Oosurme algk.
25. Raudsoo, Aliis - juht. Põrgatõ algk. Värsaru.
26. Ruut, Karl - õp. Hoidre algk.
27. Sepp, Marie - õp. Värsardimas.
28. Suurväli, Eerich - üliõpil. Tartus.
29. Lahi-Sova, Lindsa - abielus, elab Varsjas.
30. Samms, Magda - õp. Rakv. sem. harjutusk.
31. Kompus - Veidenbaum, Leida - abielus, elab Tartus.
32. Rüssbach, Walter - kohata õp. elab Passoveres.

VII. lenda - 1928. a.

1. Embach, Gaston - õp. Nõmme L. 1. algk.
2. Hansen, Ernst - õp. N.-Jõesu algk.
3. Juusu-Juhkam, Ilse - abielus, elab Purtses.
4. Juusu, Johannes - juht. Purtses algk.
5. Jürgenson, Hugo - õp. Tartu Roelas (?).
6. Kangert, Salme - õp. Vinnem. täienduskoolis.
7. Kriisk, Linda - õp. Jõhvi algk.
8. Alle-Läänson, Aliis - abielus, õp. Püsti algk.
9. Maarik, Eduard - õp. Urumarja alg. Sündü.
10. Juulman-Martõz, Hilõda - abielus, üliõpil. Tartus.
11. Olev, Salme - kohata õp. elab Narvas.
12. Otav, Berõõta - õp. Vohnõja algk.
13. Markõz, Alõõde - õp. Kanõla algk.
14. Põõlberg, Bernõard - raudteeametnik Lihulas.
15. Prillop, Elli - kohata õp. elab V. Roelas.
16. Põõss, Salme - õp. Põõdruse algk.
17. Seeger, Olga - juht. Vinnõmaa Lastek. üh. päevakodu.

18. Seeman, Anastasia - õp. Pärnusaal (?)
19. Jeras-Sübert, Meeri - abielus, õp. Anuküla algk. Har-
jumaa.
20. Suurman, Alma - elab Pihariõbit.
21. Susi, Soia - kohata õp. elab V.-Roelast
22. Salpsepp, Juuliu. - õp. Pletka algk.
23. Samm, Josefüne - kohata õp. elab Lemmakuu Jüdu
linna.
24. Samman, Eevaid - juht. Nõmmise algk.
25. Sepper, Hugo - juht. Lõuguste eraalgk.
26. Peabo-Vanter, Liidia - abielus, õp. Rannu algk.
27. Vahtra, Anete - ?
28. Jõhk, Mäskel - õp. Aesoo algk. Jõri.
29. Kulbas-Võhman, Frieda - abielus, elab Narvas?
30. Ploom - Virmhoff, Elca - abielus, õp. Pargari algk.
31. Volbasi, Bernhard - õp. Kurda algk.

VIII. lenda - 1929. a.

1. Aalbau, Lembit - õp. Simuna algk.
2. Jalk, Meeta - kohata õp. elab Aegoõudus.
3. Jõgi - Johanson, Ethel - abielus, elab Arinumer.
4. Juulik, Salme - koduõpetaja Tallinnas.
5. Kogovere, Lovise - õp. Karisu algk.
6. Katvel, Leida - õp. Rannu algk.
7. Kätkson, Margarete - juht. Väiaste algk.
8. Kirsipuu, Liidia - kohata õp. elab Kullusal.
9. Klauman, Heleene - abioõp. Anuküla algk.
10. Pärn - Koch, Selma - abielus, elab Kõnnus, Jõrma.
11. Laabo, Glofiire - õp. Rakvere l. 3. algk.
12. Lille, Hugo - ajakirjanik Rakveres.
13. Meibbaum, Adeete - õp. Kõrveda algk. Paanemaal.
14. Mäetam, Elca - ?
15. Maurer, Alvide - koduõp. Mõrkvas.
16. Reiko-Mägi, Adilise - abielus õp. Laekvere algk.
17. Nurm, Frieda - õp. Raküla algk.
18. Pärn, Gustav - juht. Kõnnu algk. Jõrma.

Jarmo

19. Raud - Raudsepp, Albertiine - abielus, õp. Pärnujõe algk.
20. Reiman, Selma - kohata õp. (?) elab Pärnus.
21. Ruut, Hans - õp. Mustla algk.
22. Saage, Eimar - õp. Aivõrpea algk.
23. Šibrīts, Līnda - õp. Palamuse algk.
24. Svartsberg, Ernst - Kamsini orkestriis Tallinnas.
25. Sams, Ella - koduõp. Piira as.
26. Vall, Amanda - õp. Ahuvere algk.
27. Vassil, August - üliõpil. Tartus.

IX Lend - 1930. a.

1. Aro, Arnold - õp. Aa algk.
2. Asi, Aleksander - kaitseväes.
3. Spügel - Ehvert, Marta - abielus, õp. Selli algk.
4. Emz, Hilda - õp. Ratva algk.
5. Jomson - Jreini, Meeri - abielus, elab Rakveres.
6. Gross, Martin - kohata õp. elab Rägavere.
7. Grūntal, Oto - õp. Pajusti algk.
8. Hammerdorf, Heleene - kohata õp. elab Nõak. Japa.
9. Iwat, Armilde - kohata õp. elab Nooreperel.
10. Kocz, Armilde - abioõp. Järva-Jaani algk.
11. Kokk, Paul - õp. Samsalu algk.
12. Kossa, Johannes - juht. Kuru algk. Siskas.
13. Kreek, Karl - kohata õp. elab Kadriinas.
14. Kroon, Olga - õp. Kemu algk.
15. Kukik, Ceitk - õp. Karistu algk.
16. Ong - Paagers, Helmiire - abielus, elab Kundaas.
17. Lepp, Leida - kohata õp. elab Karistal.
18. Līnsi, Līnda - üliõpilane Tartus.
19. Mikiver, Hilda - abioõp. Lūngusti eraalgk.
20. Sambik - Māgi, Marta - abielus, elab Rakveres.
21. Parī, Herman - õp. Mustla algk.
22. Puss, Leida - abioõp. Järve algk.
23. Raam, Voldemar - juht. Ahuvere algk.

Jarmo

26. Saukas, Hilda - kohata õp. etab Rakvetes.
27. Seilerthal, Johannes - kaitseväes.
28. Siirak, Otto - kaitseväes | sõjakoolis |
29. Soiev, Oitise - õp. Mustla algk. Viljandimaal.
30. Steinberg, Helga - +
31. Särg, Meinhard - kaitseväes.
32. Zopp, Valentiine - õp. Zolgo algk. Võrumaal.
33. Zopp, Regüna - abiõp. Võru 1. algk.

Toimetuse järelsõnad.

"Jarmo" viiendiklassi ilmumise, päälegi nii maha-
ka, on võimaldand ksv! - kaastööliste kõigiki lahke
kaasabi.

"Jarmo" toimetus tänab sünnkohal kõiki ksv! ksv!
ksv! kes saatsud "Jarmo" viiendiklassi-ile kaastööde.
Samuti tänab toimetus "Jarmo" viiendiklassi illustree-
rijaid ksv! ksv! Fr. Vollmülleri ja L. Lätti.

Eritiselt tänab toimetus ajakirja ümberkirjutajaid
ksv! M. Grossi ja ajakirja trükkijaid noori ksv!
ksv! H. Tammani, J. Kasakat ja R. Rosenbergi.

"Jarmo" toimetus on jätanud autorite kirjavõtsi
muutmata.

"Jarmo" toimetus:

Vastutav toimetaja | alaline | J. Ungur.
Viiendiklassi toimetaja H. Nurk.

Sisu:

1. Urustatud teid, B. Klauমান	lhek	3.
2. Muinasjutt Mina, P. Kõkk	"	4.
3. Pimedas, C. Saage	"	6.
4. Tõlkeid D. Tagore luuletustest, H. Salu	"	11.
5. Laul nälgjale, B. Klauমান	"	14.
6. Ju magab maa, B. Klauমান	"	16.
7. Põlised, H. Neudorf	"	17.
8. Kirj seminari õpilastele Rakvere, P. Balt	"	24.
9. Ehitöimingud Freudi järgi, H. Juulman	"	31.
10. Seminari korraldamisest, V. Raama	"	37.
11. Esimesed sammud tegelikku koolitõne M. Gross	"	48.
12. Meie elust, Vold Raama	"	54.
13. Kas olla või mitte? H. Nusk	"	60.
14. On memoriam	"	65.
15. Teateid kasvilitlastest	"	66.

